

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut politologických studií

Katedra politologie

Diplomová práce

2024

Tomáš Bernard

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut politologických studií

Katedra politologie

Synodální proces z pohledu participativních inovací

Diplomová práce

Autor práce: Tomáš Bernard

Studijní program: Politologie

Vedoucí práce: Dr. habil. PhDr. Petra Guasti, M.A., Ph.D.

Rok obhajoby: 2024

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 29.04. 2024

Tomáš Bernard

Bibliografický záznam

BERNARD, Tomáš. *Synodální proces z pohledu participativních inovací*. Praha, 2024. 67 s. Diplomová práce (Mgr.). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut politologických studií, Katedra politologie. Vedoucí diplomové práce Dr. habil. PhDr. Petra Guasti, M.A., Ph.D.

Rozsah práce: 138 094 znaků (včetně mezer)

Abstrakt

Tato diplomová práce se zabývá synodálním procesem a demokratickými inovacemi. Hlavním výzkumným cílem je zjistit, zda lze označit aktuálně probíhající synodální proces započatý v roce 2021 za demokratickou inovaci, konkrétně za deliberativní miniveřejnost (deliberative mini-publics), jelikož se jedná o přelomový proces, který byl poprvé v historii zpřístupněn všem členům katolické církve. Výzkum vychází především z teorie politologa Archona Funga, jenž se věnuje právě deliberativním miniveřejnostem. Práce si klade dvě hlavní výzkumné otázky. První z nich řeší to, zda dle oficiálních materiálů katolické církve popisujících synodální proces na nejnižší úrovni lze označit tento proces za deliberativní miniveřejnost. V rámci výzkumu byly vybrány také dvě případové studie zaměřující se na dvě různé farnosti, v nichž probíhal synodální proces. Druhá výzkumná otázka pak byla zodpovězena analýzou těchto dvou farností, v nichž bylo zkoumáno naplnění vybraných kritérií designových prvků deliberative mini-publics. Na základě zpracovaných výsledků analýzy lze konstatovat, že bylo dosaženo takové míry naplnění designových prvků, aby byl synodální proces na nejnižší úrovni označen za DMP. Avšak při zodpovězení druhé výzkumné otázky odpověď již není tak jednoznačná, jelikož jedna farnost splnila kritéria, ale druhá nikoli, proto lze konstatovat, že synodální proces má potenciál být označen za DMP, ale ne vždy je tento potenciál naplněn.

Abstract

This thesis deals with the synodal process and democratic innovation. The main research objective is to determine whether the current synodal process, which began in 2021, can be described as a democratic innovation, specifically deliberative mini-publics, as it is a groundbreaking process that has been made available to all members of the Catholic Church for the first time in history. The research is based primarily on the theory of political scientist Archon Fung, who has written extensively on deliberative mini-publics. The thesis asks two main research questions. The first addresses whether, according to official Catholic Church materials describing the synodal process at the grassroots level, this process can be described as a deliberative mini-public. The research also selected two case studies focusing on two different parishes where the synodal process took place. The second research question was then answered by analyzing these two parishes to examine the fulfillment of selected design criteria of deliberative mini-publics. Based on the processed results of the analysis, it can be concluded that a level of fulfillment of the design elements was achieved such that the synodal process at the grassroots level was identified as a DMP. However, in answering the second research question, the answer is not so clear-cut as one parish met the criteria but the other did not, therefore it can be concluded that the synodal process has the potential to be designated as a DMP but that this potential is not always fulfilled.

Klíčová slova

Synodální proces, demokratické inovace, inkluze, Katolická církev, farnost, deliberace, participace

Keywords

Synodal process, democratic innovation, inclusion, Catholic Church, parish, deliberation, participation

Title/název práce

Synodální proces z pohledu participativních inovací

Synodal process from the perspective of participatory innovations

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval paní doktorce Guasti, která mi v řadě věcí udávala správný směr a poskytovala mi cenné rady týkající metodologie práce. Současně chci poděkovat také mé rodině, přátelům a přítelkyni, kteří mi byli oporou. Diplomová práce by se neobešla ani bez pomoci dvou kněží, kteří působí v daných farnostech i těm patří můj dík.

Obsah

Úvod	3
1 Stav poznání	5
1.1 Participativní inovace a její definice	5
1.1.1 Krátký úvod do PI	5
1.1.2 Definice PI a jejich hlavní role	5
1.1.3 Typologie demokratických inovací	7
1.1.4 Druhy demokratických inovací	10
1.1.5 Krátké rozdělení PI podle Geissela a Newtona	11
1.1.6 Top-down a bottom up vznik PI	12
1.1.7 Rozdělení DMP dle Funga	13
1.1.8 Rozdíly mezi autory a vyzrállost/nezralost studia PI	14
1.1.9 Zhodnocení článku od Funga	15
1.2 O vývoji demokratických prvků v Katolické církvi a Synodálním procesu.....	16
1.2.1 Od počátku církve až k 2. Vatikánskému koncilu a různým proudům synodality	17
1.2.2 Pastorační rada/Pastoral council	19
1.2.3 Rozhodovací procesy v katolické církvi.....	20
1.2.4 Synodální proces na úrovni farnosti	21
1.2.5 Vývoj synodálního procesu	23
2 Teoretické poznání - Deliberative mini-publics a designové prvky	25
2.1 Deliberative mini-publics	25
2.1.1 Restriktivní definice	25
2.1.2 Další definice.....	25
2.1.3 DMP základní designové znaky:	26
2.2 Vybrané designové prvky DMP dle Funga	27
2.2.1 Deliberace.....	27
2.2.2 Výběr a inkluze.....	28
2.2.3 Občanská zapojenost jako kvalita účasti	28
2.2.4 Zmocnění a monitorování.....	29
2.2.5 Téma deliberace a důležitost tématu	29
2.2.6 Opakování	30
2.2.7 Sekundární důsledky DMP (democratic skill, mobilization)	30
2.2.8 Interakce a informování úředníků/politiků.....	30
3 Metodika.....	32
3.1 Zdůvodnění výběru případových studií	32

3.2	Operacionalizace	32
3.2.1	Kódovací schéma (rozvinuto v příloze č. 2).....	34
4	Dvě případové studie	37
4.1	Přerov.....	37
4.1.1	Přerovská farnost.....	37
4.2	Dřevohostice	38
4.2.1	Dřevohostická farnost.....	39
4.3	Volby a další demografické znaky obou obcí	39
4.4	Rozdíly mezi dvěma farnostmi.....	40
5	Analýza výsledků dvou výzkumných otázek	42
5.1	Analýza oficiálních materiálů synodálního procesu.....	42
5.1.1	Index Deliberace.....	42
5.1.2	Inkluze	44
5.1.3	Zmocnění.....	44
5.1.4	Počet setkání.....	45
5.1.5	Monitoring.....	45
5.1.6	Srozumitelnost a informovanost o diskutovaných tématech	45
5.2	Analýza výsledků dat druhé výzkumné otázky	46
5.2.1	Deliberace.....	46
5.2.2	Participace	48
5.2.3	Inkluze	48
5.2.4	Zaměřenost pohledu (téma deliberace).....	49
5.2.5	Monitoring.....	50
5.2.6	Kolikrát se skupinka sešla	50
5.2.7	Sekundární důsledky	50
Závěr	52	
Summary		57
Použitá literatura:		62
Seznam příloh.....		67

Úvod

Tato diplomová práce se zabývá tématem participativních inovací a synodálním procesem v České republice. Cílem participativní inovace (PI) je jiným způsobem zapojit občany do rozhodování, dění v rámci věcí veřejných, a právě tyto typy rozhodovacích procesů se v hojnějším počtu začaly využívat v posledních 40 letech. Existují řady typů PI, které se v mnohém od sebe odlišují, ale jejich smysl je stejný – přetvořit a prohloubit roli občanů v rozhodovacích procesech a zlepšit kvalitu demokracie.

Před dvěma lety katolická církev (KC) zahájila synodální proces, kterého se běžně zúčastňují pouze biskupové, avšak tentokrát papež František do celého procesu zapojil i tzv. „Boží lid“, tj. členy katolické církve neboli farníky. To znamená, že této synody se zúčastnili členové katolické církve po celém světě, a to ve svých farnostech v rámci malých skupinek čítajících vždy jen několik účastníků, v nichž diskutovali o deseti tematických oblastech spojených jak s církví, tak přímo s chodem jejich farností. Tento proces má několik fází, ale pro tento výzkum je důležitá pouze první fáze synodálního procesu (SP), a to na úrovni farností.

Hlavním cílem této diplomové práce je popsat tento proces ve dvou farnostech a zjistit, zda daný proces na nejnižší úrovni lze označit za participativní inovaci. Výzkum se konkrétněji zaměřuje na jeden specifický koncept PI, a to deliberativní miniveřejnost (deliberative minipublics, DMP). Předmětem výzkumu je dále i otázka, který ze zkoumaných případů dosáhl vyššího skóre v rámci zkoumaných designových prvků DMP. Jedním z dílčích cílů práce je také následná komparace těchto dvou odlišných případů, kdy se jedna farnost nachází v okresním městě Přerov a druhá v malé obci Dřevohostice, proto bylo také využito metody *the most dissimilar case design*.

První část práce se věnuje poznání stavu PI, typologii PI a také definování designových prvků DMP důležitých pro další část výzkumu. Dále je v textu také popsán synodální proces a historie demokratických prvků v KC. Druhá část výzkumu se zabývá sestavováním zkoumaných designových prvků a v poslední kapitole práce jsou rozebírány a porovnány zkoumané farnosti. V závěru jsou pak zodpovězeny následující stanovené výzkumné otázky: (1.) Lze označit synodální proces na základní úrovni, tedy na úrovni farností, za DMP na základě popisu v oficiálních materiálech KC? (2.) Lze synodální proces označit i na základě výzkumu dvou farností za DMP, nebo ne? (3.) Který ze zkoumaných případů dosáhl vyššího skóre u designových prvků *deliberative mini-publics*?

Dílčím, ale neméně důležitým cílem je teoretické vymezení designových prvků DMP, shrnutí

dosavadní literatury zabývající se definicí PI a DMP a popis průběhu synodálního procesu na nejnižší úrovni.

Součástí teoretické části práce je také definice PI a DMP. V těchto kapitolách bylo čerpáno z odborných prací několika zahraničních autorů. U definice PI a typologie PI bylo využito informací z publikace s názvem *Impacts of democratic innovations in Europe: Findings and desiderata*, jejíž autoři jsou Brigitte Geisselová a Kenneth Newton, a také výzkumu Stephena Elstuba a Olivera Escobara, který byl vydán pod názvem *Defining and Typologising Democratic Innovations*. V případě definování designových prvků vycházím především z poznatků Archona Funga, a to konkrétně z článku *Survey Article: Recipes for Public Spheres: Eight Institutional Design Choices and Their Consequences*. Při popisu farností jsem čerpal informace z rozhovorů s duchovními a koordinátorem synodálního procesu a také z volně dostupných informací na webových stránkách farností, města a statistického úřadu. V případě popisu synodálního procesu pak z volně dostupných materiálů na webových stránkách arcibiskupství a diecézí a rovněž z českého webu *Synoda.cz*. Data týkající se průběhu procesu jsem získal ze závěrečných formulářů, jež mi byly poskytnuty z Arcibiskupství olomouckého.

Participativní inovace se jakožto odborný pojem objevují ve společnosti poměrně nově, byť v nějaké jiné formě zde byly vždy. Nejedná se zatím totiž o tolik probádané odvětví politologie, a tudíž pokud spojíme toto téma se zkoumáním synodálního procesu jako možnou PI, lze označit tuto diplomovou práci za inovativní. Nejen PI, ale i samotný synodální proces je novou záležitostí, což je také jedním z důvodů, proč jsem se rozhodl tímto tématem zabývat hlouběji. Současně bych svým výzkumem rád napomohl v rozvoji dalšího výzkumu participativních prvků a inovací v katolické církvi či v jiných křesťanských církvích, ale i v samotném oboru politologie.

1 Stav poznání

1.1 Participativní inovace a její definice

Cílem této kapitoly je snaha najít různé definice a typologie participativních inovací, kdy z každého autorů přichází s jinou typologií, která mnohdy se neshoduje s typologií autora následujícího. Dalším úkolem bude definovat hlavní znaky PI, kdy ani zde nenajdeme naprostou shodu mezi autory. Ke konci této kapitoly porovnávám rozdíly mezi akademiky, kdy vychází najevo, že tato vědní disciplína se má kam ještě rozvíjet, a to nejenom na základě jejich neshodu, ale i novosti disciplíny.

1.1.1 Krátký úvod do PI

Participativní inovace jsou relativně novým nástrojem v politice, které mají svůj původ v 70. letech minulého století v západní Evropě a Spojených Státech, kde začalo docházet k větší politické uvědomělosti, participaci a diskusi. Tyto nové koncepty vycházejí ze dvou myšlenkových proudů participativní a deliberativní demokracie (Elstub & Escobar, 2019: 5). Současně v té době docházelo ze strany občanů ke kritice vlád a politických stran, kdy si občané připadali více odcizeni. Proto v době posledních 30 až 40 let se zvedala vlna různých demokratických inovací, jako je například minipublics, participativní rozpočty, community policing nebo citizens assembly (Geissel and Newton, 2012: 14), jimiž se snažili léčit demokratické neduhy dané doby (Jáske, 2019: 603). Existují i další typy participativních inovací, ale pouze málo z nich může být generalizováno, jako jsou výše jmenovaná.

1.1.2 Definice PI a jejich hlavní role

V první řadě si je nutné na úvod definovat, co to znamená participativní neboli demokratická inovace, rozhodl jsem se využít jednu z definic demokratické inovace z akademického článku *Defining and Typologising Democratic Innovations*, který tento koncept definuje následovně: „*processes or institutions, that are new to a policy issue, policy role, or level of governance, and developed to reimagine and deepen the role of citizens in governance processes by increasing opportunities for participation, deliberation and influence.*“ (Elstub & Escobar, 2019: 4).

Na druhé straně autoři věnující se také PI Geissel a Newton popisují demokratickou inovaci následovně: „*as new practice or process consciously and purposefully introduced with the aim*

of improving the quality of democracy, irrespective of whether the innovation in question has already been tried out in another state.“(Geissel and Newton, 2012: 164). Je nutno k tomu však dodat, že na začátku referují také k demokratickým inovacím, které např. dělají stát pouze více transparentní, což míjí definicí zmíněné v předešlém odstavci. Ale i oni zmiňují, že většina literatury vyzdvihuje zapojení občanů do politických procesů a rozhodování, což je pro nás stěžejní (Geissel and Newton, 2012: 164).

A právě přetvoření a prohloubení role občanů v rozhodovacím procesu považují za klíčové autoři Elstup a Escobar (Elstup & Escobar, 2019: 4). Tedy inkluze občanů v rámci politického procesu. Současně se snaží tento proud o reformu reprezentativní demokracie než o její nahrazení (Elstup & Escobar, 2019: 5). Na druhou stranu demokratické inovace přetváří, reinterpretovali (reimagine) roli občanů, což bych řekl, že by šlo polemizovat, zda se jedná pouze a jen o reformu, a to i z toho důvodu, jak o tom píší autoři Geissel a Newton (Elstup & Escobar, 2019: 5). Cílem PI je také snaha změnit strukturu nebo proces demokratického rozhodování a politiky za účelem jejího vylepšení, jelikož se jedná o inovaci, jejímž účelem je představovat nové způsoby k daným věcem a právě Geissel a Newton o inovaci hovoří spíše o radikální změně, diskontinuitě, což jde tedy do protikladu s výše zmíněnými autory (Geissel and Newton, 2012:4-5), tedy že nemusí jít pouze o reformu, ale radikální změnu a právě k názoru Geisselové a Newtona bych se přiklonil, protože i tak můžeme zaznamenat, že někdy opravdu v mnoha směrech dojde k určitému nahrazení stávajícího systému, samozřejmě ne vždy, ale mnohdy tomu tak je. Dále je zmiňováno, že inovace se spíše zaměřují na *policymaking* spíše než samotnou politics (Elstup & Escobar, 2019: 4).

Dalším určujícím znakem je to, že inovace nejsou pouze ideou nebo návrhem, ale více, a to *idea in action*, na což nahlíží Geissel a Newton stejně. Dále za mne pak důležitým dalším definičním znakem je to, že inovace se záměrně a vědomě snaží zlepšit demokratickou vládu (Elstup & Escobar, 2019: 4).

Jak už jsem výše zmínil, demokratické inovace jsou inovativní, jsou tedy něčím novým, o čemž se v Elstup s Escobarem taktéž zmiňují. Například sdělují, že přestože inovace byla uvedena v některém státu, tak i přestože je znovu využita, ale v novém kontextu stále lze hovořit o demokratické inovaci (Elstup & Escobar, 2019: 5).

Role občanů nazývají co-producers nebo problem-solvers. Dále jak už bylo zmíněno reinterpretovali role občanů má být primárně v rámci vládnoucího procesu, čímž by měli pozvednout úroveň demokracie. V reprezentativní demokracii často mluví za lidí reprezentanti

spolků či organizací, a právě demokratické inovace by vedle toho chtěly postavit ‘universal subject of participation’, jež upřednostňuje deliberaci před reprezentací (Elstub & Escobar, 2019: 5).

Participativní inovace mají také rozdílné designované vlastnosti, jež vedou k rozdílným výsledkům. Dva důležité designové prvky je způsob komunikace a pak výše zmocnění a institucionalizace. Komunikace může spočívat ve vyjadřování a shromažďování názorů, případně ve výměně pohledů na věc v souladu deliberativní uvažováním. Co se týče úrovně zmocnění, liší se ve své úrovni od terapeutické sezení až po lidovou kontrolu (Jáske, 2019: 607).

Závěrem této kapitoly bych zmínil poznatek dvou autorů Geisselové a Newtona, kteří se ptají, zda demokratické inovace, které vznikly i z důvodu úpadku důvěry v instituce, zda danou situaci skutečně změnila, zlepšily, a právě situace ohledně toho není zcela jasná. Dalším důležitým úkolem v této kapitole pak bude typologie PI, což je možná v rámci této nové disciplíny ještě těžší a zmatenější (Geissel and Newton, 2012: 5-6).

1.1.2.1 Demokratické inovace vycházející ze dvou proudů – participativní a deliberativní demokracie

Je také potřeba mít na paměti, že demokratické inovace vycházejí zde dvou proudů, který definici inovací dělá zase trochu složitějším, kdy první proud participativní demokracie je založena na přímém činu občana, který tak vykonává danou moc a mění tak prostředí, zatímco druhý proud deliberativní demokracie je založena na výměně argumentů, na veřejné debatě, která předchází rozhodnutí. V čemž můžeme spatřit značný rozdíl, a je to klíčové co se pak synodálního procesu týče, který bude spíše směřovat k druhému proudu tedy k deliberativní demokracii, ale o tom v jiné kapitole. Toto rozdělení je důležité, protože to vede k různým typům demokratických inovací, což může vést až k tomu, že tyto dva odlišné typy inovací mohou jít proti sobě (Elstub & Escobar, 2019: 6).

Dále v článku autoři uvádí, že občanský řád (polity) nelze mít současně deliberativní a participativní, jelikož by jedno omezovalo druhé. Nicméně hned dále v článku zmiňují, že se tyto dva proudy mohou v praxi překrývat, a to prostřednictvím vhodně nastavených procesů, které kombinují participativní a deliberativní principy. Což následně nazývají hybridní demokratické inovace (Elstub & Escobar, 2019: 6-7).

1.1.3 Typologie demokratických inovací

Jak už bylo výše nastíněno demokratické inovace vycházejí ze dvou teoretických proudů participativní a deliberativní demokracie, ze kterých vycházejí odlišné demokratické inovace. Nicméně také bylo uvedeno, že teoretické základy těchto dvou proudů jde skloubit dohromady a vytvořit tak hybridní demokratické inovace. A právě v této kapitole bych se chtěl zaměřit na onu typologii demokratických inovací a konkrétně pak rozvést konkrétní inovace. Prvně budu vycházet především z autorů Elstuba a Escobara, ale později se podívám i na další rozřazení PI očima jiných autorů, kdy však ale zjistíme, že jejich rozlišení různých druhů PI není úplně sjednocené.

1.1.3.1 Neodstranitelné rysy demokratických inovací

Tyto neodstranitelné rysy jsou vnímány jako reinterpreující, prohlubující roli občana v řídicím procesu a jsou minimálními (jádrovými) složkami politických konceptů. Nicméně dle článku je potřeba k těmto neodstranitelným komponentům přiřadit ještě další proměnlivé podmíněné komponenty zvaných kvazi-kontingentní komponenty, aby tak získaly specifický rozsah kategorií. Jinak ale tyto rysy tvoří jádro každé demokratické inovace. V článku k nim nebylo věnováno tolik prostoru jako kvazi-kontingentním komponentům, a to možná i proto, že se jedná o rys, který je klíčový pro všechny PI a nijak se nemění (Elstub & Escobar, 2019: 8).

1.1.3.2 kvazi-kontingentní komponenty demokratických inovací

Tyto rysy jsou pak odvozeny ze tří dimenzí Fungova rámce pro institucionální možnosti participace veřejnosti. Těmi třemi dimenzemi je inkluze (kdo se účastní), způsob účasti (jak se účastní) a vliv (vliv na daný diskutovaný problém). Nicméně autoři tohoto článku mění Fungovo rozčlenění. Nicméně stále tyto tři části zůstávají důležité v rámci zkoumání různých typů demokratických inovací, kdy se zkoumá, jak jsou dané rysy intenzivní u různých inovací a dle toho se pak i kategorizují. Další změnou je, že autoři Elstub a Escobar pak přidávají ještě jeden další kvazi-kontingentní rys, a to jak rozhodují (Elstub & Escobar, 2019: 8).

Jedním z prvních komponentů kvazi-kontingentních rysů je, kdo se účastní, a tedy spíše jakým způsobem jsou účastníci vybráni. Existuje řada různých způsobů, jak vybrat účastníky jako je např. záměrný výběr (purposive selection), volba (election), třídění (sortition), samovýběr (self-selection) (kdy to jde od nejméně intenzivního/nejméně inkluzivního po nejvíce) a hybridní kombinace některých nebo všech těchto možností. Avšak s touto částí se pojí mnoho problémů, např. pokud je ponechána volná účast tedy kdokoliv se může účastnit inovace, tak mnohdy dle

studií to sklouzává k tomu, že se přihlásí povětšinou bohatší a vzdělanější lidé. Proto je např. třídění lepší z toho pohledu, že by onu nervnost zastoupení změnilo, avšak i zde se můžeme setkat s dalším problémem a to tím, že účastníci nemusí vyjádřit ochotu se zúčastnit procesu, přestože se budeme snažit o inkluzivnější zastoupení (Elstub & Escobar, 2019: 8).

Způsob účasti je neméně důležitým komponentem, kdy se řeší, jak budou účastníci mezi sebou interagovat. Je zde mnoho možností, např. pozorování, naslouchání a diskurzivní vyjadřování se k dané věci (deliberování o věci). A i zde jsou možnosti způsobu projevu rozděleny na škálu, kdy pozorování se řadí k oněm nejméně intenzivním a hlasování zase naopak k těm intenzivnějším, kdy díky němu mohou vyjádřit své přesvědčení. Přesto i že člověk může o dané věci hlasovat, za více intenzivní se považuje diskurzivní vyjadřování se tedy deliberace (Elstub & Escobar, 2019: 8).

Třetím komponentem je způsob rozhodnutí, do kterého např. spadá i nerozhodnutí, které logicky není hodnoceno nahoře na škále intenzity tohoto komponentu. Další způsoby rozhodnutí jsou učiněné prostřednictvím shrnutí preferencí, rozhodnutí učiněné na základě vyjednávání a jednání a v neposlední řadě rozhodnutí učiněné prostřednictvím deliberace, s dalšími hybridními kombinacemi. Poslední zmíněný způsob je pak hodnocen jako nejintenzivnější (Elstub & Escobar, 2019: 9).

Jak silnou roli mají účastníci a jaký vliv má daná PI je posledním z komponentů. Znovu je na stole vícero možností. Jednou z možností je, že nemají žádný vliv na daný výsledek, ale i přesto z toho mohou alespoň účastníci získat osobní výhody, jako je např. seberozvoj. Nicméně dalšími způsoby jsou komunikační vliv, pouhé poradenství a konzultace, spolurozhodování a přímá pravomoc. Dále zmiňují i to, že účastníci jsou demos tedy lid, a přestože nemají pravomoc o dané věci rozhodnout, tak je i přesto velice rozumné ze stran autorit reflektovat závěry lidu v rámci demokratických inovací (Elstub & Escobar, 2019: 9-10).

1.1.3.3 Kontextuální prvky demokratických inovací

Důležitou věcí u PI je to, že ne všechny demokratické inovace musí nutně být demokratickými inovacemi, což právě závisí na kulturním kontextu. Současně tyto rysy ovlivňují vztah mezi neodstranitelnými a kvazi-kontingentními rysy, a to například tím, jaké problematice se věnují. Je pak zajímavé, že za demokratickou inovaci lze označit i tu, pokud byla využita vícekrát v určitém politickém systému, avšak k jinému politickému tématu (Elstub & Escobar, 2019: 10). Dále také záleží, na jaké úrovni probíhá demokratická inovace, tedy zda se jedná o

inovaci na lokální úrovni nebo o národní referendum. Tedy je to silně vázáno k logice slovu inovace, které znamená nějaké zdokonalení, zavedení něčeho nového, což po opakovaném využití přestává být logicky inovativním. Newton a Geisel k tomu dodávají, že se jedná o deliberativní akci, která přináší nový způsob dělání nějaké věci (Elstub & Escobar, 2019: 4).

1.1.4 Druhy demokratických inovací

Tři výše zmíněné rysy kontextuální, nepostradatelné a kvazi-kontingentní se právě mohou různě kombinovat a tvořit tak různé demokratické inovace. Např. se dané inovace mohou lišit od sebe např. komponentem výběru účastníků. Je potřeba taky zvážit vztahy mezi těmito stupni, abychom zjistili, co právě přináší demokratické inovace nového o představě o roli občanů. Nicméně jsou to různě nakombinované komponenty, kdy dle oněch kombinací lze rozlišit typy demokratických inovací, kterými jsou mini-public, participativní rozpočty, referenda, řízení založené na spolupráci (collaborative governance) a digitální participace. Avšak i tyto podskupiny se mohou lišit, avšak mají určité rysy, které je dělají součástí jednoho typu demokratických inovací (Elstub & Escobar, 2019: 12).

1.1.4.1 Minipublics

Jádro této rodiny mini-publics tvoří dva kvazi-kontingentní rysy, kterými je výběr účastníků a způsob rozhodování. U výběru účastníků se jedná o třídění a v rámci způsobu rozhodování se jedná především o deliberaci, na čemž je tento koncept postaven, ale jinak se může kombinovat s ostatními v způsoby včetně rozhodování prostřednictvím agregace preferencí. Úroveň moci a vlivu je velmi proměnlivá. Ohledně kontextových rysů tak mini-publics byly využívány v různých oblastech politiky (např. zdraví, životní prostředí, sociální politika, ústavní reforma) a stejně tak v různých úrovních politiky přes regionální věci až po nadnárodní (Elstub & Escobar, 2019: 12).

1.1.4.2 Participativní rozpočet

Zde se rozhoduje o tom, kam občané alokují peníze z rozpočtu. Tato demokratická inovace je otevřena všem, kdy je nejčastěji používán způsob vybírání účastníků samovýběr (self-selection). Způsobem rozhodování je nejčastěji hlasování, naslouchání, diskurzivní vyjadřování se. Agregací se pak učiní rozhodnutí. A právě občané jsou často těmi, co pak na konci rozhodnout, někdy ale pouze spolurozhodují. Participativní rozpočet je pak často na lokální úrovni (Elstub & Escobar, 2019: 12).

1.1.4.3 Referenda a občanské iniciativy

Referenda a občanské iniciativy stejně jako participativní rozpočet se uchyluje k samovýběru (self-selection) u způsobu účasti je pak využíváno hlasování a v rámci způsobu rozhodování agregace. Vliv této demokratické iniciativy osciluje mezi poradní až zavazujícím plebiscitem. Tento koncept najdeme především na národní úrovni, který je zahrnut v přímé demokracii (Elstub & Escobar, 2019: 12).

1.1.4.4 Řízení založené na spolupráci (collaborative governance)

Tato čtvrtá rodina je zřejmě nejvíce různorodá, zahrnující veřejná fóra až spolupracující partnerství, které se snaží umožnit spolupráci a koprodukcí mezi občany, veřejnými orgány a zainteresovanými stranami. Selektce účastníků je zde založen na účelovém výběru či samo výběru a způsob účasti pak skrze diskurzivní vyjádření a rozhodování na konsensu skrze vyjednávání nebo deliberaci. Vliv pak této PI je rozprostřen po celé škále tedy přes minimální vliv až maximálně možný. Tento typ iniciativy může být uplatněn napříč všemi úrovněmi politiky, jak na lokální, tak i na národní úrovni (Elstub & Escobar, 2019: 13).

1.1.4.5 Digitální participace

Je to jeden z hlavních typů hybridizace v rámci jiných rodin. Například v rámci mini-publics se mohou někteří účastníci vyjádřit, zúčastnit online. Stejně tak online varianta může nastat i u participativního rozpočtu například diskurzivním vyjádřením nebo hlasováním v procesu či naslouchání (Elstub & Escobar, 2019: 13).

1.1.5 Krátké rozdělení PI podle Geissela a Newtona

Jak už jsem několikrát zmiňoval, jednotný přístup k definici demokratických inovací a jejich rozřazení je velice těžké zpozorovat. A zde právě Newton s Geisselovou přicházejí se svým vlastním rozřazením, to však neznamená, že se musí diametrálně odlišovat od těch jiných. Nicméně, na základě 500 publikovaných studií identifikovali 3 hlavní demokratické inovace/směry. Těmi třemi hlavními, demokratickými inovacemi jsou přímá demokracie, spoluvláda a konzultativní, diskurzivní procedura (Geissel and Newton, 2012: 164).

1.1.5.1 Přímá demokracie: lidé vyjadřují svou vůli nebo rozhodují lidovým hlasováním (popular vote)

Procedury přímé demokracie ve formě referend mohou být povinné, např. vyžadované ústavou, mohou být iniciovány politickými představiteli, ale také peticí tedy jakousi lidovou iniciativou,

kdy často pozvedají problémy, které mohou vypadat, že jsou opomenuty. Může se ale i jednat o procedury, jež rozhodují o věcech politických. Nicméně bych podotknul, že byť zde máme tři směry, tak toho nebylo v rámci jejich knížky k tomu toliko napsáno a nevydefinovali si dané designové prvky jako autoři předešlí. Věnují se spíše tomu, zda např. přímá demokracie napomohla ke zlepšení demokracie apod., avšak to pro nás není úplně důležité zkoumat (Geissel and Newton, 2012:165).

1.1.5.2 Spoluvláda a správa sítě (network governance): političtí představitelé sdílejí své rozhodovací pravomoci

A ani zde jsem se nedočel podrobného popisu, byť možná rozsáhlejšího, kdy tento koncept by se měl odlišovat tím, že občané mají alespoň určitý přímý vliv na rozhodnutí. A právě např. participativní rozpočet je jedním z příkladů spolurozhodování. Občané tak sdílí moc s reprezentanty lidu, kdy se však stále jedná v realitě o něco velice ojedinělého (Geissel and Newton, 2012:165).

1.1.5.3 Konzultativně-diskurzivní postupy, při nichž jsou veřejné záležitosti projednávány mezi nestátními subjekty

Tento typ demokratické inovace je nejvíce různorodý. Např. veřejné slyšení, kde je minimum diskuze a je vedeno top-down, protože často je svoláno politiky, kteří pouze informují občany o jejich rozhodnutí. Na druhou stranu oproti tomu jsou high-quality deliberative procedures, které mohou být vedeny kvalitními mediátory, jsou precizně připravené materiály a stejně tak dobře vybraní účastníci. Dalšími konkrétními příklady jsou kulaté stoly, kooperativní diskurz (cooperative Discourse), občanské poroty a fokusní skupiny (Geissel and Newton, 2012:165).

1.1.6 Top-down a bottom up vznik PI

Geissel a Newton přišli s rozlišením PI a to na základě původu jejich vzniku, kdy rozlišují top-down inovace a bottom-up.

1.1.6.1 Top-down innovation

Vláda, strana či soukromá organizace rozhodne o novém způsobu fungování, kdy se snaží zlepšit vnitřní chod subjektu a jejich oblíbenost. Nicméně zde se nejedná úplně o demokratické inovace, které máme na mysli v této diplomové práci. Ano, inovativní je, pokud stát se rozhodne pro větší decentralizaci, transparentnost, případně více auditů, protože je to něco nového a zřejmě se to shoduje s jejich definicí PI **Geissela** a Newtona. Současně je zajímavé, že Synodální proces je právě svolán vedením tedy top-down, ale nejsem si jist, zda pak synoda má blíže nějak k příkladům top-down inovacím, jako spíše těm k bottom up, jak jej autoři

Geissel a Newton popisovali. Na závěr této kapitoly akademici pak rozlišují mezi vertikální a horizontální zodpovědností, kdy příklady právě té vertikální (se týká zodpovědnosti vlády vůči občanům) byly uvedeny výše viz decentralizace a horizontální zodpovědnost se zabývá zlepšením kontroly a rovnováhy mezi jednotlivými složkami vlády (Geissel and Newton, 2012: 7-8).

1.1.6.2 Bottom-up

Pokud se ale podíváme na bottom-up inovace, tak zde autoři už právě referují směrem k inovacím typu mini-publics, co-governance apod., kde občan hraje již aktivnější roli ve věcech veřejných. Bottom-up inovace umožňují také občanům, kteří se již zapojují, aby mohli být ještě aktivnějšími a současně poskytují možnosti a znalosti proto, aby se mohli zapojit i jiní.

Od inovací top-down se liší tím, že se snaží zlepšit kvalitu a zvýšit kvantitu masové participace a posílit její přímou demokratickou povahu. Dále pak rozdělují bottom-up inovace na druhy podle jejich primárního účelu do pěti obecných okruhů. Což je hlasování a volby, informování, konzultace a deliberace, spoluvláda, přímá demokracie a elektronická demokracie (Geissel and Newton, 2012: 8-9).

1.1.7 Rozdělení DMP dle Funga

Fung rozřazuje mezi DMP 4 různé druhy, kterými jsou vzdělávací fórum, participační poradní panel/skupiny, participativní spolupráce řešení problémů (participatory problem-solving collaboration), participativní demokratické řízení. O těchto 4 typech se dá hovořit jako o 4 různých stupňů DMP. Ale nevěnuje se obecné typologii PI po vzoru Elstuba a Escobara (Fung, 2003: 340).

Co se týče prvního druhu, tak jak už z názvu vychází, je to především vzdělávací DMP. Snaží se vytvářet téměř ideální podmínky pro to, aby občané mohli skrze konverzaci mezi sebou artikulovat a vytvářet názory ohledně konkrétních veřejných problémů. Současně se snaží informovat občany tím, že je školí a snadno jim zpřístupňují informační materiály a odborné znalosti. A právě tento typ DMP by měl výrazně zlepšit kvalitu veřejného mínění, což je hlavním smyslem tohoto typu DMP (Fung, 2003: 340-1).

Dalším typem je poradenský, o kterém se dá říci, že jde dál, než ten předešlý. Tedy že nejen artikuluje své zájmy, názory k něčemu, ale ty pak předávají dál státním orgánům, jež o tom rozhodují, co s tím, nicméně nejsou to závazné závěry. Třetí typem je participativní řešení

problémů spoluprací. Tento typ je zase trochu o úroveň výš. Státu např. došli možná řešení k určitým problémům ve společnosti např. ohledně vysoké kriminality v ulicích, a tak svolají DMP, kde s nimi místní lidé kooperují a deliberují, protože jim dokáží poskytnou jiný pohled na daný problém a pravděpodobně najít společné řešení problému. A později se prováže úzká spolupráce mezi státní a veřejnou sférou. A právě to slovo kooperace je u toho typu důležitá a odlišující (Fung, 2003: 341-2).

Poslední typ má nejvyšší zmocnění z posledních. Jde o to, že DMP má přímou rozhodovací moc o nějaké agendě. Což by mělo zapříčinit posílení hlasů těch, jež jsou sociálně znevýhodněni a má to narovnat rovnost v legislativě a vytváření politiky v rámci společnosti (Fung, 2003: 342).

1.1.8 Rozdíly mezi autory a vyzrállost/nezrállost studia PI

Jak zmiňuji níže v práci, tak dle mých poznatků a prozkoumání literatury k PI, tak mi na základě toto připadá, že to je ještě stále nová disciplína, která se vyvíjí, a i proto není shoda na definici PI. Ale především neshoda je pak v rámci rozdělení PI do skupin tedy typologie PI, které se ale ani moc autorů zatím nevěnovalo. I autoři Geissel a Newton říkají, že výzkum PI je nový a ještě nerozvinutý, byť tedy píší, že PI samy o sobě tady byly od počátku. Můžeme také vidět nepatrný rozdíl v tom, že ve své definici Geissel a Newton přímo zasazují cíl PI, a to zlepšení kvality demokracie, což bych řekl, že většina akademiků by to nerozporovala, ale asi by to nedali do základní definice PI. Zmínil jsem na začátku, že není shoda na definici PI, neznamená to, že je mezi nimi naprostý nesoulad a současně pokud se podíváme na jiná odvětví politologie a jejich koncepty např. definice poloprezidentského režimu, tak k tomu taky najdeme mnoho definici, jež se neshodují anebo i v jiných konceptech.

Uvedu jeden příklad nesouladu v rámci typologie. Fung např. směšuje jak participativní rozpočet, tak deliberativní průzkum mezi občany (Deliberative poll a citizen summit) pod koncept mini-publics, zatímco Elstub a Escobar dokonce i píšou o Fungovi, ale oddělují od sebe tyto dva typy PI a to na základě kontextuálních znaků, jak bylo uvedeno výše. A právě tyto neshody v rámci typologie a mnohdy nejasnými úspěchy PI tedy spíše neúspěchy v rámci zkvalitnění demokracii, může zanechat další neatraktivnost u PI.

Je nutno však říci, že Elstub a Escobar se ve své práci zabývají hlavně teorií, kdy kupříkladu s porovnáním s Geisselovou a Newtonem, kteří testují právě PI, zda slouží svému záměru, tj. zkvalitnění demokracie. Zcela jistě záleželo na jejich cíli výzkumu, ale právě jejich práce

ověřenou praxi tolik nereflektuje a zřejmě je to potřeba, a to i z toho důvodu, že mnohdy tyto PI v praxi fungují trochu jinak, což možná může ubrat kvalitě jejich práce.

Současně je za mne nutno říci, že Elstub a Escobar udělali dobrou práci, protože se snažili naopak na základě jasných ukazatelů nastolit nějakou jednotnou typologii v rámci demokratických inovací a částečně se jim to povedlo podle mého názoru, který zkrátka a dobře vychází z jasných definic a mantinelů, kdy zároveň u některých designových prvků udělali škálu intenzity. Např. kdy definují jasné rysy všech PI, což je v zásadě obecná definice PI. Avšak jak jsem již zmínil, jejich práce je někdy příliš teoretická, abstraktní. Tedy že nevychází tolik z praxe, která je za mne dosti stěžejní.

Věnoval jsem se v teoretické části přímo DMP, kde i samotné DMP autoři definovali různě, což jen zase odráží nesoulad v rámci vědeckého poznání PI.

1.1.9 Zhodnocení článku od Funga

Fung stanovil kritéria tedy jakési designové prvky, ke zkoumání DMP zasazených v reálných případech. Ty mi připadají na první pohled dobré, ale přijde mi, že současně určité věci jsou pak těžko sledovatelné anebo zkrátka nedomyšlené. Např. dal jako jeden z prvků opakování, což by měl být jeden z důvodů lepší kvality deliberace a já s tím souhlasím, nicméně třeba už neřeš to, že např. dané setkání může trvat celý den a dostane se více do hloubky studovaného tématu a je tak deliberace kvalitnější než když jiné DMP, kde se setkají třeba čtyřikrát po sobě, ale pouze na hodinu. Protože zkrátka se nutně nemusí dostat tolik do hloubky problému v momentě kdy jednají pouze hodinu, byť opakovaně a nemusí se proto jednat o kvalitní deliberaci. Vlastně Fung to úplně ve svém článku neřeší.

Dále stanovuje určitá kritéria prvky v rámci svého článku, nicméně ale samotný typ, který on zkoumal např. panelová diskuze, vzdělávací fórum, anebo obecně se z velké části mnohými prvky, které on zmínil vůbec nedefinují, protože to ani nebyl záměr toho typu DMP, jako je například zmocnění, kdy zkrátka vzdělávací fórum žádné mít nebude. Dále mi není zcela jasné, jak zjišťuje např. to, že každému byl umožněn prostor se projevit ve skupince nebo zda není někdo vytlačován z diskuze apod. Je jednoduché zjistit kolikrát se skupinka sešla, ale pro změření racionální debaty musel být buď přítomen facilitátor, který to zaznamenal anebo pozorovatel, jenž to zkoumá pro daný výzkum.

Jako problém vidím také v omezeném množství kapacit pro měření všech zmíněných kritérií.

Dle mého názoru, by zachycení všech prvků, jež zmínil Fung, zabralo značné množství práce a času. Samozřejmě, že vše se ulehčí, pokud je řádný dotazník zkoumající dané věci dán skupinkám hned po setkání, ale i tam musí monitorovat, zda tato aktivita dala vzejít dalším DMP či jiné podobné iniciativě na daném místě anebo to, zda účastníci získali díky procesu nějaké demokratické schopnosti (democratic skills). Pokud se podíváme na democratic skills, tak na základě článku vyplývá, že Fung to zkoumá na základě opakování setkání, zmocnění DMP a zda se jedná o atraktivní téma. Dává to smysl, že člověk bude mít tak pro deliberaci větší zápal a po opakovaném setkání skupinek si zkrátka více vryje do paměti vlastnosti řádné deliberace. Nicméně to je pouze a jen jeho hypotéza. Abychom to skutečně prokázali, museli bychom to nějak změřit a mít k tomu i kontrolní skupinu, což nemáme a obecně se jedná o velice těžký úkol a také bychom tím zkoumali pouze jeden z prvků.

Tímto posledním odstavcem bych shrnul Fungův přístup. Jelikož on sděluje, že určité nastavení designových prvků DMP povede k jejich zkvalitnění. Viz výše jak jsem zmínil, že kvalitní deliberace je způsobena častějším setkáváním, přítomným facilitátorem, tématem, informovaností atd. Tedy on nám podává jakýsi návod „recept“, který by měl fungovat pro dosažení nějaké úrovně daného designového prvku. Ale vzhledem k tomu, že nevíme s jakým „materiálem“ pracujeme, v jakém prostředí, tak nevíme, zda dosáhneme těch výsledků, jakých on si myslí, že bychom měli teoreticky dosáhnout.

1.2 O vývoji demokratických prvků v Katolické církvi a Synodálním procesu

Výše jsme popsali stav poznání PI, a proto je třeba napsat i úvod a vývoj demokratických prvků v katolické církvi. Potřeba bude také prozkoumat konkrétní příklad demokratického prvku tedy na pastorační radu, jež lze z části označit za participativní inovaci, byť již je to dlouhodobě zažitý koncept, a tudíž ne tolik inovativní a v neposlední řadě popsat rozhodovací procesy v katolické církvi. V druhé části se budu přímo zabývat synodálním procesem, a to především na úrovni farností a popíšu na základě materiálu české katolické církve, jak proces měl probíhat a jak měly vypadat samotné skupinky.

Jak už bylo zmíněno na začátku při vzniku podobných participativních inovací, mnohdy dochází kvůli úpadku institucí jako je vláda anebo třeba politických stran a možná i zde můžeme zaznamenat úpadek nebo ztrátu popularity jedné instituce, a to katolické církve, která přichází s novým konceptem synodálního procesu, kde do něj nově zapojuje své farníky. Současně nelze

říci, že aktuální synodální proces je něčím výjimečným v církvi. Do určité míry je, ale již dlouhou dobu existuje např. pastorační rada, jež zapojuje farníky do dění ve farnosti a podobné formy zapojení věřících do spolurozhodování bychom našli i napříč historií církve, což více rozvedu níže.

Co se synody týče, obecně řečeno je synoda církevní shromáždění biskupů, jehož cílem je projednat a urovnat záležitosti týkající se církevní nauky a praxe. Poslední synodální proces je 16. řádným generálním shromážděním biskupského shromáždění římskokatolické církve. Zahájil jej papež František 8. a 9. října 2021 a vyvrcholil na shromáždění biskupské synody v říjnu 2023 v Římě. Jde však o novou formu dosavadní praxe biskupského shromáždění, jelikož jejímž cílem je více zapojit Boží lid do celého procesu tedy běžné katolíky. „*Rozhodovací proces v církvi vždy začíná nasloucháním, protože to je jediný způsob, jak pochopit, jak a kam chce Duch vést církev.*“ říká kardinál Mario Grech synodě. Sněm je pak rozdělen do tří fází: diecézní, kontinentální, univerzální. A pro tento výzkum je důležitá první fáze.¹

1.2.1 Od počátku církve až k 2. Vatikánskému koncilu a různým proudům synodality

Zmínky o spolurozhodování věřících ve věcech týkající se církve nejsou ničím nové nebo jiné elementy demokracie, jako je např. svobodná a veřejná debata a děje se tak již od prvního Vatikánského koncilu tedy od 2. století. Zcela jistě můžeme říci, že katolická církev není demokracií, kde by byl jistý suverénní lid, nicméně je zcela na místě se bavit o tom, zda určité demokratické prvky nejsou součástí největší církve světa.

Katolická církev je hierarchickou institucí, to však neznamená, že by i tak případně na určitém stupni hierarchie nemohly existovat aspekty demokracie či, že obecně se jedná o hierarchii s demokratizujícími tendencemi. Jedním z prvků je např. Synodalita, což dle stránek české katolické církve je popsáno následovně: „*Synodalita především označuje zvláštní styl, který charakterizuje život a poslání církve a vyjadřuje její přirozenost jako Božího lidu, který putuje společně a shromažďuje se ve shromáždění, povolán Pánem Ježíšem v síle Ducha svatého, aby hlásal evangelium. Synodalita by se měla projevovat v běžném způsobu života a práce církve.*“ (Synoda.cz, 15/6/2023). Tento duchovní jazyk toho tolik neprozradí, ale část výše zmíněného

¹ SYNODA 2021 - 2023: Podklady pro synodální proces - Biskupství českobudějovické. Úvod - Biskupství českobudějovické, 10.11.2023, Dostupné z: <https://www.bcb.cz/synoda-2021-2023-podklady-pro-synodalni-proces/>

textu jako je např. „*lid, který putuje společně a shromáždí se ve shromáždění*“ mohou prozrazovat jakousi demokratičnost, kdy povětšinou shromáždění o něčem rozhoduje a mnohdy na základě konsensu, nicméně je lepší se držet faktů, pro zkoumání demokratičnosti než pouhých prohlášení. Slovo synoda pochází z řečtiny, která v tomto jazyce znamená shromáždění (v angličtině assembly), setkání (Rowland, 2023: 233).

Současně není potřeba rozebírat téměř celou historii katolické církve, která je téměř dva tisíce let stará. Katolická církev se vyvíjí a vyvíjela. Např. do konce půlky 19. století byla velká shoda na tom, že to, co je aplikovatelné u světské vlády, by mohlo být aplikováno i u církve a současně nebyla tolik centralizovaná a autoritářská (Badini, 2016: 41). A právě poté, a to i v důsledku společenských změn a revolucí, došlo k ultramontanismu, což je souhlas s nadřazeností papežské autority nad místními autoritami jak světskými, tak duchovními, tedy obecně větší centralizace a nadřazenosti (Badini, 2016: 42). A šlo to až do té míry, že síla autority byla nadřazena individuálnímu rozumu. Avšak pořád v církvi k tomu existovala opozice, jež s tím nesouhlasila. Např. ve Spojených státech v té době působily farnosti částečně na principu odvozeného ze světa byznysu a držely si tak svoji subsidiaritu v rámci své farnosti (Badini, 2016: 44). Dalším zlomovým bodem v pozdní historii církve je druhý Vatikánský koncil, který byl v mnoha ohledech „revoluční“ a důležitý i pro vnímání různých proudů v katolické církvi. Z tohoto koncilu např. vzešel koncept demokratizující synodalita. Tento typ má být otevřený demokratizujícím prvkům v církevní struktuře, nicméně pořád ponechává hierarchické struktuře právo veta. Současně bere synodalitu, jako místo, které by mělo jít směrem od věřících tedy od spodu (Rowland, 2023: 200). Za poznámku také stojí, že v této době 2. Vatikánského koncilu bylo také mnoho církevní hodnostářů z Německa, kteří obdivovali demokracii a byli kritičtí k hierarchii církve (Rowland, 2023: 244).

Záhodno by ale také bylo zmínit i další přístupy k synodě, kdy jedni právě usilovali/usilují o větší otevření vůči laikům, zatímco druzí ne. Tím dalším přístupem je tzv. konzultativní synodalita, jež je taktéž otevřená ohledně zapojení laiků a přijímání demokratických prvků v církvi, ale přistupuje k nim velice opatrně (Rowland, 2023: 200). Třetím a posledním směrem je spiritualizující synodalita. Vymezuje se vůči dvou předešlým přístupům a odmítá jakékoliv demokratické prvky a je založena značně na spirituální/emotivní rovině.

A právě v akademické textu teoložky Tracey Rowland můžeme vidět právě onen střet směrů ohledně zapojení laiků a jednotnosti církve. Kdy jednu stranu zosobňoval Joseph Ratzinger (Benedikt XVI.), který zjednodušeně řečeno nevidí cestu v rámci otvírání laikům v rámci církve

a ponechává rozhodování a učení na biskupech, protože oni jsou držitelem toho učení. Synoda dle něj spojená s laiky by postrádala legitimitu, čímž by ztratila důvod k následování vzešlého učení ze synody. Současně je zajímavé podotknout, že německá katolická církev, která tlačila demokratické prvky v církvi nebo zapojení laiků do synod, takže právě z německé církve vzešel odpůrce jejich směřování, a to německý papež Benedikt XVI (Rowland, 2023: 245-8).

Nutno říct, že dle teoložky Tracey Rowland dnešní biskupové, teologové spolu na mnoha důležitých věcech nesouhlasí, stejně jak tomu bylo ve 4. století, se kterým to porovnává, kdy taktéž byly rozdíly v učení a neplatila tak dle nich „Ecclesia docens“, což je ve zkratce jednotnost v učení vedoucí ke spáse, což může být právě i další důvod vzniku synodálního procesu, kdyby mělo dojít k nějaké jednotě v rámci tohoto učení (Rowland, 2023: 235).

Závěrem svého článku ohledně synodality Rowland poznamenává (tento článek vyšel v dubnu roku 2023), že význam tohoto slova má více výkladů od různých proudů v katolické církvi. Dále doplňuje, že pro některé směry se stala synodalita prostředkem k uskutečnění revoluční změny v katolickém učení a praxi (Rowland, 2023: 251).

1.2.2 Pastorační rada/Pastoral council

Jak už bylo zmíněno na určité úrovni hierarchie v katolické církvi mohou existovat prvky demokratické participace, kterým je například volená pastorační rada nazývaná také jako farní rada nebo ekonomická rada, což jsou poradní a pracovní orgány faráře, kde se diskutuje a řeší všední nebo důležitější problémy, otázky nebo záležitosti farnosti (Plzeňská diecéze, stanovy farních rad v plzeňské diecézi). Byť se jedná o poradní orgán, tak mnohdy v praxi je však její postavení o trochu silnější vůči faráři. Rada však může vzniknout pouze na popud kněze a jsou i případy kdy farní rada není, na druhou stranu například dle stanov farních rad v Ostravsko-opavské diecézi jsou kněží přímo vybízeni ke spolupráci s věřícími (Ostravsko-opavská diecéze, Stanovy farních rad v ostravsko-opavské diecézi, 1997: § 1). Dále jsou i diecéze ve světě, kde jsou povinně stanoveny pastorační rady.

Jednou ze zajímavostí je, že členy farní rady mohou volit lidé již od patnácti let s výjimkou v Královéhradecké diecézi. Člověk může navrhnout kohokoliv, pokud může volit farní radu. Volební komise spolu s farářem pak rozhodnou, jestli daný navržený člověk splňuje předpoklady pro zvolení do farní rady (Arcidiecéze pražská, Královéhradecká diecéze, § 6. Stanov farních rad Arcidiecéze pražské a § 6. stanov pastorační rady farnosti Královéhradecké

diecéze).

1.2.3 Rozhodovací procesy v katolické církvi

Současně je také záhodno zmínit rozhodovací procesy v katolické církvi. Moc v katolické církvi je hierarchicky distribuována, tzn. že na různých úrovních mají příslušní hodnostáři určitou svobodu v jejím vykonávání. Nicméně i v KC lze najít koncept rozdělení moci tak, jak jsme zvyklí v demokratických státech, tedy moc výkonnou, zákonodárnou a soudní, avšak toto označení nelze brát v tomto případě zcela doslovně. Začneme mocí soudní, která je reprezentována církevním soudem, ten slouží k projednávání a rozhodování sporů ve věcech upravených kanonickým právem, což zahrnuje řešení manželských svazků (90 % všech řešených případů soudem) nebo i například poškození dobrého jména. Dále soud Apoštolského stolce, který jako jediný řeší rozhodnutí mezi biskupy ve sporných věcech, a také opata primase. Nutno je také poznamenat, že papeže nemůže soudit nikdo, on však může soudit hlavy států a kardinály. Nově může zastávat roli soudce u církevních soudů i laik, tedy někdo, kdo nemá kněžské svěcení, což zavedl současný papež František. Ve spojení s touto změnou můžeme hovořit o jakémisi otevření se církve (rozhovor č. 1).

Zákonodárnou moc dále představuje především papež, jenž může měnit právo pozitivní (což je velká část kanonického práva)², ale nemůže měnit přirozené právo. Papež však nemůže měnit dogmata, ale může dát vzniknout novým dogmatům. Svolaný koncil má taktéž pravomoc dát vzniknout novým dogmatům, ten se však často svolává k důležitějším věcem. Koncil i papež mohou dále dogmata reinterpretovat (dát jim lepší vyjádření), a to především kvůli tzv. znamení doby, tedy kulturním a antropologickým změnám. Co se týče moci výkonné (tj. vykonávání úřadu a zákonů), tu vykonává generální vikář, římská kurie (tu si lze představit jako určitá ministerstva, jež mají na starosti různé oblasti církve). Stejně tak to je i v případě biskupa, který má svého vikáře a diecézní kurii, jež mají rovněž na starosti moc výkonnou. Biskup pak má také pravomoc zákonodárnou, avšak logicky v menším měřítku a ve věcech méně důležitějších, než má papež. Dále je důležité podotknout, že biskupy volí papež, papeže zase volí konkláve, tedy kardinálové, a to doživotně, a papež pak rozhoduje o budoucích kardinálech. V neposlední řadě zde je pak právě synoda, která řeší věci týkající se víry, avšak synoda má pouze poradní funkci, nejedná se o závazná rozhodnutí (rozhovor č. 1).

² Kán.752 *Poslušnost rozumu a vůle z nábožnosti, ne však souhlas víry, se vyžaduje u nauky, kterou papež nebo sbor biskupů vyhlásí v oblasti víry nebo mravů, když vykonávají věrohodný učitelský úřad, i když nemají v úmyslu ji vyhlásit s konečnou platností; křesťané se snaží varovat se toho, co se s ní neshoduje.* - Codex kanonického práva - Codex Iuris Canonici.P. 1983

1.2.4 Synodální proces na úrovni farnosti

1.2.4.1 Pozvánka na společnou cestu a základní informace

V pozvánce se píše, že lidi jsou pozváni na společnou cestu. Lidé myšleno "putující Boží lid", což představuje logo synody, kde je zobrazeno 15 lidí a mělo by to vyjadřovat, že v této skupině není žádná hierarchie a všichni jsou na stejné úrovni.

Nicméně celý proces začal na úrovni pracovních skupin ve farnostech. Tyto skupiny mají za úkol stát se prostorem, kde každý může beze strachu, ve svobodě, v pravdě a lásce vyjádřit svou zkušenost s církví jakožto společenstvím na cestě. Dále dokument říká, že by to mělo být prostředí vzájemného naslouchání, kde je každý přijímán. A zejména ti, kteří jsou obvykle na okraji společnosti, by měli dostat prostor, říct svůj názor.³

1.2.4.2 Průběh synodního procesu v ČR

Celý proces v České republice začal 17. října 2021 zahájením liturgickým shromážděním v kostelech. Podstatná část však začala v listopadu, kdy se skupiny (o nich se řekne více hned v dalším odstavci), debatující o různých tématech v rámci Synody, poprvé sešly. Další dvě setkání ve skupině pak pokračovaly do února, kdy pak byly závěry skupinek poslány diecézi.⁴

1.2.4.3 Metodika vytváření pracovních skupin

Účastníci skupinek nejsou vybíráni náhodně ani selektivě, ale vše je na základě dobrovolnosti účastníků, nicméně to, jak skupinky byly sestaveny se už může rozlišovat. Např. v případě přerovské farnosti šlo o náhodné rozřazení s cílem, aby se povětšinou účastníci moc dobře neznali. Jedna skupinka pak bylo tvořeno pouze společenstvím seniorek z farnosti. Dále se lidé tedy především katolíci o procesu dozvídají převážně prostřednictvím nedělních mší nebo prostřednictvím plakátů, e-mailů a internetu. Procesu ve farnosti je také účasten farní koordinátor a jeho úkolem je motivovat lidi k aktivní účasti na tomto synodním procesu.

Každá skupina má potom facilitátory, kteří jsou z pastorační rady farnosti. Každá skupina by

³ Základní informace a pozvání na společnou cestu, 14.11.2023. Dostupné z: https://cbk.blob.core.windows.net/cms/ContentItems/32699_32699/01-zakladni-informace-a-pozvani-na-spolecnou-cestu.pdf

⁴ Průběh synodálního procesu v ČR přehledně, 14.11.2023. Dostupné z: https://cbk.blob.core.windows.net/cms/ContentItems/32699_32699/02-prubeh-synodalniho-procesu-v-cr-prehledne.pdf

měla mít od 5 do 8 členů a na prvním setkání se rozhodnou, kterému tématu se chtějí věnovat. Skupinky mají možnost z výběru deseti témat, avšak rozhodnou se mohou pouze a jen pro jedno téma. Nicméně, nežli začnou setkání, tak prvně budou skupinám poskytnuty informace od kněze nebo farního koordinátora, který jim sdělí nezbytná pravidla moderování pracovní skupiny, materiály a další informace o diskutovaných tématech. Existují i určitá doporučení, například, že by bylo vhodné pozvat na synodální proces lidi, kteří nejsou z katolické církve (nevěřící nebo jiní křesťané). Nicméně nebylo použito nějaké stratifikovaného výběru, aby došlo k zapojení různých skupin věřících či i mimo katolickou církev. Posledním důležitým bodem je, že podle dokumentu by měl být facilitátorem ten, kdo má otevřenou mysl a srdce, je nekonfliktní člověk a nebude se snažit upozorňovat na své vlastní nápady.⁵

1.2.4.4 Metodika jednání pracovních skupin

Od každého, kdo se tohoto procesu účastní, se očekává, že si lidé budou navzájem naslouchat, a to nejlépe bez předsudků, a dokonce se budou snažit porozumět tomu, co druhý říká v dobrém světle. Dále by měli upřímně sdílet své názory a nevnucovat názor ostatním. Příprava před setkáním se doporučuje a také sdílení vlastních zkušeností.

Co se týče samotných setkání, tak byly tři, přesto některá skupinka měla 4 setkání. První, jak již bylo částečně zmíněno výše, bude o sdílení svých dojmů a očekávání ze synodálního procesu. Na druhém a třetím setkání byla pozornost zaměřena na sdílení názorů, postojů (vzájemné naslouchání a mluvení) o zvoleném tématu. Na konci třetího setkání skupina vypracovala závěrečné shrnutí dosavadní společné práce. Mezi schůzkami byla alespoň týdenní přestávka. Každopádně druhé a třetí setkání je o diskuzi na zvolené téma. Každý má 3 minuty pro vyjádření se, následuje ticho a na závěr je další kolo sdílení svých názorů, kdy má každý znovu 3 minuty pro svůj projev. Obě poslední setkání jsou téměř stejná, jen třetí je výjimečné v tom, že se sepíše shrnutí, ke kterému dospěla skupina. Avšak už se nepíše, jak se skupinka dohodne na shrnutí, což mi připadá vzhledem k celkově dobře postavenému procesu škoda. Celá skupina je mimo jiné vedena v duchu modlitby. To však pro nás v této práci není tak důležité.⁶ V poslední řadě bych rád zmínil, že často účast kněze ve skupinkách nebyla doporučována, aby bylo tak umožněno farníkům se více otevřeně vyjádřit. Současně závěry

⁵ Metodika vytvoření pracovních skupinek, 15.11.2023. Dostupné z: https://cbk.blob.core.windows.net/cms/ContentItems/32699_32699/03-metodika-vytvoreni-pracovnich-skupinek.pdf

⁶ Metodika setkání pracovní skupinky, 15.11.2023. Dostupné z: https://cbk.blob.core.windows.net/cms/ContentItems/32699_32699/04-metodika-setkani-pracovni-skupinky.pdf

skupinek nebyly zamýšleny, aby hned poté měnily stav věcí ve farnosti, byť to neznamená, že se tak nemohlo dít.

1.2.5 Vývoj synodálního procesu

1.2.5.1 Arci/diecézní fáze

V únoru roku 2022 skončila první část synodálního procesu, která probíhala ve farnostech, jak už bylo v práci ostatně zmíněno. Například za olomouckou arcidiecézi vzniklo 764 skupinek, které v přepočtu čítaly dohromady 5350 lidí, což není malé číslo. Výsledky za všechny skupinky se poté poslaly danému arcibiskupství či biskupství, kde z nich vznikla presynodální diecézní syntéza (což je kvalitativní analyzování závěrečných formulářů a v určitém množství i kvalitativní deskripce), jež byla podkladem pro presynodální diecézní jednání, které se odehrálo 23. dubna 2022. Například v plzeňské diecézi se na sepsání diecézní syntézy podíleli diecézní koordinátoři a také pět členů Diecézní pastorační rady. Poté byly tyto syntézy postoupeny do národní fáze.⁷ Zajímavým faktem je, že v dokumentu, který shrnoval část za olomouckou arcidiecézi, bylo jako první důvod toho, proč účastníci tento proces vítají, uvedeno: „*Možnost mluvit o dříve nediskutovaných tématech.*“⁸

1.2.5.2 Národní fáze

Cílem této fáze bylo mimo jiné i zahrnout pluralitu názorů a hlasů, jež zaznívaly na diecézních syntézách. Poté, co byl návrh národní syntézy sepsán, byl poslán Biskupské konferenci, která k syntéze připojila svůj vlastní pohled na věc. Jejich komentáře následně byly zapracovány do syntézy a vše pak bylo posláno účastníkům Národního synodálního setkání, které se uskutečnilo 6. července 2022, kde byl tento text projednán. Tohoto setkání se pak účastnili zástupci diecézí, členové Biskupské konference, pozvaní účastníci, ale i zástupci ekumeny. Jeden ze závěrů národní syntézy zní: „*Chceme utvářet církev jako rodinu, domov a prostor vzájemné důvěry, společenství zaměřené primárně na rozvíjení vztahů k Bohu i k sobě navzájem, vyznačující se pozorností jedněch vůči druhým, a zvláště pak péčí o ty, kdo jsou nejslabší a na okraji.*“ V některých farnostech se proces znovu otevřel, k čemuž bylo ostatně v závěru národní fáze vyzváno (Národní syntéza Synoda o synodalitě *Za církev synodální: společenství, spoluúčast*, poslání, 6.12.2023).

⁷Biskup Tomáš převzal diecézní výstupy Synodálního procesu, 4.12.2023, Dostupné z <https://www.cirkev.cz/biskup-tomas-prevzal-diecezni-vystupy-synodalniho-procesu> 8325

⁸Shrnutí první fáze synodální cesty, 2.12.2023, Dostupné z: <https://www.cirkev.cz/shrnuti-prvni-faze-synodalni-cesty> 5242

1.2.5.3 Kontinentální fáze

V rámci kontinentální fázi synody se návrhy ze všech zemí kontinentu projednávaly na společném setkání. To evropské se dokonce konalo v Praze v únoru roku 2023. Celé akce se účastnilo 590 osob, z toho 390 on-line, a setkání zahrnovalo i různé skupiny věřících z KC, kdy z 200 fyzicky přítomných účastníků bylo 44 zástupců společenství či hnutí reprezentujících celou katolickou církev. Lidé se dorozumívali pěti různými jazyky a i zde došlo na debatování finálních dokumentů z předešlých fází, které doprovázely mše a další duchovní „akce“. I během tohoto procesu byl sepsán závěrečný dokument. Kontinentální fáze má však dvě části, druhé se již účastnilo pouze 39 osob, a to pouze 39 předsedů Rady evropských biskupských konferencí.

9

1.2.5.4 16. generální shromáždění synody biskupů

Dne 4. října 2023 započala poslední část synodálního procesu v Římě a o 24 dní později účastníci synody schválili závěrečnou zprávu. Témata závěrečného dokumentu jsou rozmanitá, od role žen a laiků v církvi přes význam chudých a imigrantů až po roli biskupů. Celého setkání se zúčastnilo 380 delegátů z celého světa, z nich většina byli biskupové, avšak 70 delegátů tvořili laici, z nichž 50 % byly ženy.¹⁰ Synoda má znovu potvrzovat otevřenost a naslouchání vůči všem v církvi, zvláště pak vůči těm, kteří byli v církvi zraněni. Současně vzešlo i to, že pro mnohé je synoda krokem do neznáma a bojí se odklonu od tradic. V závěru synody se pak o různých návrzích daných témat hlasovalo (XVI ORDINARY GENERAL ASSEMBLY OF THE SYNOD OF BISHOPS, 20.12.2023).

Nicméně celý synodální proces 16. generálním shromážděním synody biskupů neskončil, jelikož farnosti a skupinky se znovu zabývají diskutovanými tématy, ale tentokrát již v podobě, jak byly schváleny v závěrečné syntéze synody, a mají k ní poslat své připomínky a návrhy. Tudíž z velké části se tento proces bude opakovat, což je přípravou na finální závěrečné zasedání v říjnu 2024.¹¹

⁹ Evropské synodální setkání v Praze se blíží, 3.12.2023, Dostupné z: https://www.cirkev.cz/evropske-synodalni-setkani-v-praze-se-blizi_19722

¹⁰ Synod: Laymen and laywomen eligible to vote at General Assembly, 2.4.2024, Dostupné z: <https://www.vaticannews.va/en/vatican-city/news/2023-04/synod-synodality-general-assemblies-laypeople-eligible-vote.html>

¹¹ Příprava na synodu 2024: Na cestě k synodální a misijní církvi, 2.4.2024, Dostupné z: https://www.cirkev.cz/priprava-na-synodu-2024-na-ceste-k-synodalni-a-misijni-cirkvi_30561

2 Teoretické poznání - Deliberative mini-publics a designové prvky

V této části uvedu několik definicí DMP a později rozepíšu designové prvky DMP, kdy cílem bude najít a vybrat takové designové prvky, jež budu moci využít ke svému výzkumu farností. V rámci výběru designových prvků budu především vycházet z Funga, který se obecně věnuje PI. Současně zmiňuji konkrétně DMP, protože má nejbližší právě k Synodálnímu procesu. O DMP bylo pár zmínek již v předešlých kapitolách, nicméně nešlo o hlubší definice a analýzu konceptu. Na závěr této kapitoly vyberu designové prvky, se kterými budu později pracovat v rámci mé výzkumné části.

2.1 Deliberative mini-publics

DMP je konceptem deliberativní demokracie, tedy demokracie, kde jsou si občané politicky rovni a spolurozhodují o svých zájmech skrze otevřenou debatu a na základě argumentů zdůvodňující jejich návrhy. A právě DMP je jedním z nástrojů deliberativní demokracie, který se v poslední době v některých zemích využívá v současných rozhodovacích procesech (Matthew, 2014: 9). Jedním z důvodů tohoto začlenění je, že podle mnoha akademiků vedou DMP k větší deliberaci samotných demokratických institucí. Samotnou definici DMP však mnozí politologové formulují různě, a tak vznikají různé podoby DMP, z nichž některé zde představím (Farrellm, 2019: 3-9).

2.1.1 Restriktivní definice

Jednou z prvních definic DMP je tzv. deliberative poll: *Random selection of 250-500 citizens brought together for one or two days to hear evidence from experts and deliberate in small groups. Pre- and post-event opinion polls allow measurement of changes in opinion and knowledge and honorarium incentivises participation* (Matthew, 2014: 12). Pokud se podíváme na rozdělení DMP podle Funga, tak z velké části je tím definováno vzdělávací fórum.

2.1.2 Další definice

DMPs are defined as carefully designed forums where a representative subset of the wider population come together to engage in open, inclusive, informed and consequential discussions on one or more issues (Farrellm, 2019: 3).

Mohl bych zmínit i zprostředkující a rozšiřující definice DMP, ale nepovažuji to za tolik důležité je zmínit, avšak i tak jsou částečně zahrnuty v základních designových znacích DMP.

2.1.3 DMP základní designové znaky:

1. *Representative subset of wider population to ensure a range of voices are considered in deliberation.*
2. *The open, inclusive, and informed character of discussions that makes them deliberative. It must have phases for participants to actually deliberate. DMPs create a space for the interactive exchange, weighing and reflection of reasons, considerations, and evidence.*
3. *Facilitators enforced norms of open and inclusive.*
4. *Informed discussion for critical engagement with experts.*
5. *DMPs are consequential. At the end of DMPs are outputs intended to inform decision-makers. Plus, there are various ways in which DMPs can make impact (Farrellm, 2019: 4-6).*

Zde rozšiřuji některé základní designové prvky nebo či další body, které v něm nebyly zmíněny, aby definice byla komplexnější a jasnější. Například jedním ze základních rysů návrhu je, aby debata byla inkluzivní, tj. aby se do ní zapojili lidé ze všech skupin a především ti, kteří jsou z nějakého důvodu z rozhodovacího procesu často vyloučeni (Matthew, 2014: 20). A např. během irského shromáždění občanů, kdy řešili otázku potratů, tak byli lidé vybíráni na základě 4 faktorů a to pohlaví, věku, sociální skupině/třídě a regionu. Nicméně, ale už nebylo nahlíženo na to, aby shromáždění reflektovalo názor společnosti na potraty. Zcela jistě to nebylo jednostranné, ale zkrátka už na to nebyl brán důraz, nejednalo se o jeden z faktorů výběru. A v článku to pak zmiňovali proto, že lidé, co zastávali konzervativnější názor a byli současně se svým názorem v menšině, tak neměli motivaci nebo zkrátka méně často přijímali pozvánku na ono shromáždění (Farrell, 2020: 2-4).

Dále s DMP souvisejí i určitá pravidla a postupy, jako je například rovnost hlasů a otevřenost vůči rozdílnosti lidí, udávání důvodu či spravedlnosti. Mezi účastníky by také měl být zachován vzájemný respekt k názorům. Jednou z dalších věcí je zajistit vyvážené informace, vážít důkazy a přemýšlet o jejich důsledcích pro sdílené hodnoty (Matthew, 2014: 20).

Prvním a společným definičním rysem DMP je to, že účastníci jsou často vybíráni náhodně nebo jsou určitým občanům zasílány pozvánky tak, aby zahrnuli všechny sociální skupiny. Skupiny však vznikají i na bázi dobrovolnosti. Také počet účastníků se různí, některé DMP se pohybují okolo 150 lidí, někde jich je pár tisíc, kde se pak rozdělují do menších skupin a jsou i případy, kdy se DMP zúčastnilo pouze 12 lidí (Matthew, 2014: 20).

Doba trvání DMP není tolik důležitá, jako předešlé prvky, ale přesto bych se o tom rád zmínil. I zde se doba trvání DMP různí a dle akademických zdrojů mohou schůzky trvat několik dní, někdy však jen několik hodin, nebo se účastníci DMP mohou scházet pravidelně i několik měsíců. Další prvkem DMP je sekretariát, jehož úlohou je podporovat práci a provozu DMP, aby bylo zajištěno, že splní stanovené cíle, a že se bude řídit osvědčenými poradními postupy. Poslední věc, kterou zmiňuji, jsou emoce. Povětšinou je neobvyklé, že během DMP někteří lidé by projevíli emoce. Nicméně pro proces může být přínosná osobní zповědi, protože co něco zažili v rámci debatované věci DMP, mohou pomoci lidem dané věci lépe porozumět a může to být klíčové pro vyřešení zkoumaného problému (Farrellm, 2019: 12).

2.2 Vybrané designové prvky DMP dle Funga

Nyní se ale zaměřím na konkrétní designové prvky DMP a to z pohledu Funga, jež designové prvky připisuje ve své práci přímo konkrétním participativním inovacím v realitě. A právě, že současně z něj bych pak i vycházel v praktické části výzkumu. Nicméně i tak vzhledem k situaci jaké se nacházím bude nutné postupně poupravit i Fungovi designové prvky a jejich následnou operacionalizaci. Nicméně, věřím, že to ničemu nevádí a mnohdy je to častou praxí výzkumu.

Fung vypisuje mnoho designových prvků, avšak my se nebudeme věnovat všem, protože některé z nich nejsou v mých kapacitách prozkoumat a jednoduše k tomu nemáme data, nebo jednoduše nejsou tak klíčová a mnohdy je ani jiní autoři nezahrnují. Ale i tak zde vypíšu hlavní designové prvky a ty, které budu následně zkoumat. Současně budu vycházet z části z toho, co byla již napsáno v kapitolách minulých.

2.2.1 Deliberace

Jedná se o jeden z nejdůležitějších prvků DMP. DMP tím právě vyniká. Jedná se o první pohled o debatu, diskuzi, o kterou se také jedná, ale v tom smyslu, že se všichni zúčastnění snaží promýšlet rozvážet všechny možnosti, nejedná se tak o debatu ve smyslu debatu vyhrát či přesvědčit lidi jako při debatě politiků v televizi. Ba naopak diskutéri by měli omezit sledování vlastních zájmů a být otevřeni k názorům druhých a mnohdy třeba i odstoupit od svého požadavku z důvodu benefitu jiného názoru, který je potřebnější pro určité lidi. K tématu by se také měli nejlépe vyjádřit všichni zúčastnění a mělo by to být nastaveno tak, aby se právě všichni vyjádřili zvláště ti, co mnohdy nejsou slyšet. S tím také souvisí logicky rovnost hlasů a

respekt k názoru druhých. Dalším důležitým bodem z pohledu Funga jsou argumenty, jež jsou podloženy fakty. Tedy že debata není vedena emocemi (to ale neznamená, že by emoci neměli své místo v diskusi) a nikomu by neměla být přidávána relevance v debatě jenom na základě statusu. Současně je také dobré mít facilitátora, který dokáže debatu vést, protože se může povznést nad téma debaty a vidět komu nebylo dáno slovo anebo kdo druhým slovo dokonce bere a korigovat tak debatu. Jinými pomocnými nástroji deliberace jsou také svědectví, storytelling, brainstorming a sdílení informací. Pro dobrou deliberaci je také důležité, aby její členové byli předem dobře informováni o tématu a měli tak materiály předem, protože pak debata dokáže být konstruktivnější a smysluplnější. Špatně ani není, když se setkání opakují a v neposlední řadě zmiňuje Fung také hot deliberation (tedy téma které je zkrátka a dobře důležité, zajímavé pro občany), což by mělo vést taktéž k lepší deliberaci (Fung, 2003: 343-9).

2.2.2 Výběr a inkluze

O výběru už bylo v rámci typologie i samotné DMP v celku dost řečeno. Nicméně krátce to shrnu. Samy Elstub a Escobar hovoří o několika způsobů výběru, jako je náhodnost anebo třídění, tedy aby byly vybrány skupiny i ty, které by jinak neměly zastoupení, aby byla inovace inkluzivní, reprezentativní, což je i cíl DMP. Nicméně velice často je to založeno na bázi dobrovolnosti. Avšak to často naráží na to, že se DMP zúčastňují především bohatší a vzdělanější lidé a vzniká tak nerovnost a pravděpodobně i informační vakuum, protože zkrátka lidé z jiné sociální vrstvy mohou poskytnout jiný pohled na věc (problémem je i to, že se obecně moc lidí nenahlásí). To se pak organizátoři DMP mnohdy snaží řešit tak, že se nabídne nějaká pobídka za účast, jako je např. placené volno, proplacení benzínu atd., aby byla hojnější účast DMP a oni měli možnost lidi filtrovat za účelem inkluze a lepší deliberace. Další možností je, že se řeší problémy, jež se týkají především chudých, ale především že závěry DMP ovlivní daný problém, pak se zvýší i jejich účast (Fung, 2003: 342-3).

Způsob výběru nemusí být limitován k jednomu způsobu, často jsou druhy výběru i slučovány. Viz výše kdy je to založeno na dobrovolnosti a poté mířené pobídky pro určité skupiny anebo cílený náběh. Pro kvalitní reprezentativní vzorek je také nutná dobrá propagace ve čtvrtích, které by naopak měly bez propagace menší zastoupení, sděluje taktéž Fung.

2.2.3 Občanská zapojenost jako kvalita účasti

Úspěch mnoha DMP je měřen výší účasti. Často organizátoři DMP stanovují strop kapacity, avšak zkušenost je taková, že se k tomu stropu skoro nikdy nepřiblíží. Lidská apatie je pak vnímána jako nepřítel účasti DMP. Naproti tomu důvody úspěchu vyšší účasti je např. podpora

od komunitních sdružení, která dokáží mobilizovat lidi. Jak už bylo výše zmíněno u předešlého prvku inkluze, strukturální pobídky k účasti taktéž dokáží zvýšit zapojení, stejně tak i téma deliberace, či zda závěry DMP jsou závazné. Dobrou propagaci DMP lze také zařadit mezi další klíče úspěchu vysoké účasti (Fung, 2003: 347).

2.2.4 Zmocnění a monitorování

Např. akademik Farrellm píše, že DMP by měly být následné/konsekvencionální. DMP mají mnohdy pouze informační význam tedy, že informují rozhodovací orgány o výsledcích dané DMP či případně edukační. Ale také někdy závěry DMP jsou závazné pro orgán, které DMP svolalo. Nicméně Fung popisuje, že k zmocnění DMP dochází tehdy, ovlivňují-li výsledky veřejná rozhodnutí. Možná by se zdálo, že čím silnější dopad, tím je DMP smysluplnější, ale to Fung přímo nepíše. Např. i proto, že zmiňuje, že daný problém může být tak závažný anebo deliberace tak nezdařená, že by to ve výsledku spíše poškodilo, než pomohlo dané věci Na druhou stranu DMP jsou často svolány i k tomu, aby nějaký daný problém přímo řešili a vyřešili (Fung, 2003: 346-7).

To že zmocnění znamená, že se především zabývá věcmi, jež chce DMP do budoucna nějak změnit, tak ty Fung nazývá front-loaded DMP. Nicméně, mnohdy se děje i to, že DMP revidují působení např. zvolených zástupců, ale i určitá rozhodnutí, tedy že to monitorují, což se nazývá back-loaded zaměření. A tím tak zvyšují transparentnost řešeného problému a což je také velice častým prvkem DMP a důležitým prvkem reflexe, monitoring.

2.2.5 Téma deliberace a důležitost tématu

Otázka, o čem se bude deliberovat, je velice důležitá. Protože často na tom závisí účast v DMB. Vezmeme-li si např. téma, které není atraktivní pro lidi, tak jich mnoho deliberovat ve volném čase neprijde. A naopak pokud se bude rozhodovat např. o bezpečnosti v městských čtvrtí, jelikož kriminalita je na vzestupu, tak se asi logicky bude očekávat, že účast bude hojná. Přece jenom bezpečnost lidí, je pro mnohé opravdu důležitá. Má to však i svou stinnou stránku, jelikož právě důležitá témata, jsou také mnohdy kontroverzní témata, což může mít za následek to, že debata ohledně tématu nebude konstruktivní, ale emotivní. Nicméně sám Fung tomu trochu oponuje, protože si myslí, že účastníci zase naopak dokáží investovat více svého času do DMP a jsou více kreativnější a důkladnější. S tím bych já sám zase částečně nesouhlasil a celé to podtrhuje tím, že k tomu nejsou vlastně pořádná data, tudíž nevíme (Fung, 2003: 343-5).

Co se týče témat, je také nutné upozornit na jejich složitost, protože se může stát, že téma

k projednávání je příliš komplexní a vyžaduje vysokou míru znalostí, čemuž obyčejný občan nebude zkrátka rozumět, to ale pak může zásadně zhoršit kvalitu deliberace.

2.2.6 Opakování

Je samozřejmé, že čím vícekrát se lidé v rámci DMP sejdou tím lépe, ale DMP se od sebe mohou velice odlišovat a záleží především na účelu DMP, proto by mohl být u nějakého typu DMP vyšší počet setkání zbytečný a možná až kontraproduktivní. Vysoký počet setkání je například příhodný u participativního řešení problémů či demokratického vládnutí, kdy se musí často zabývat nově vzniklými věci. Ale na druhou stranu u vzdělávacích fór, jež nemají vysoké zmocnění, tak zde není potřeba se scházet několikrát (Fung, 2003: 345).

2.2.7 Sekundární důsledky DMP (democratic skill, mobilization)

Dalším prvkem DMP, byť vcelku vedlejším, je vzdělávání, avšak ne ve smyslu informačním (což je ale taky důležité, že nabytou informace o diskutovaném tématu), ale formačním, kdy tvoří občana, jenž pak bude v zásadě řekněme „lepší demokratem“. Kdy z účasti nějaké DMP získá dovednosti deliberace, porozumí důležitosti inkluze, bude respektovat názory druhých a vážit i jejich argumenty. A pokud se schůzka skupinek v DMP opakuje, pak je větší šance tyto demokratické dovednosti získat. Dále Fung ještě dodává, že pokud se jedná pro občany o důležité téma a má nějaký reálný dopad na změnu, tak mají účastníci taktéž větší šanci získat tyto schopnosti. Někdy se pak také zkoumá, zda pokračuje určitá forma DMP do budoucna. Tedy že se jedná o nějaký sekundární nepřímý záměr DMP. Že to např. dalo impulz pro další DMP či jinou aktivitu, jež se zabývá veřejným životem. Anebo může jít i o to, že DMP bylo především edukačního rázu, avšak později občané sami za sebe chtějí na závěrech DMP dál pracovat. (Fung, 2003: 350-2).

2.2.8 Interakce a informování úředníků/politiků

Jako poslední je třeba zmínit přítomnost politika, úředníka při DMP, protože to mu umožní mít lepší vhled o tom, jak to vnímají druzí, obyčejní občané. A pak u dvou typů DMP 3. a 4. tito zástupci přímo interagují s účastníky DMP (Fung, 2003: 349).

Výše jsem zmínil několik designových aspektů DMP, sám Fung jich zmiňuje více, nicméně jak už jsem napsal výše, definice DMP se různí a stejně tak jsou různé druhy DMP, a i proto není třeba zmiňovat všechny. Poslední odůvodnění je pak to, že i pro samotný výzkum, nebudu zkoumat všechny, jenž jsem zde zmínil. Zaměřím se především na samotnou deliberaci, kterou

mohu díky dotazníkům porovnat, inkluzi díky datům, samotnou účast, opakování, monitoring, a v neposlední řadě sekundární důsledky, které lze taktéž porovnat mezi farnostmi. Je ale třeba zmínit, že např. co se týče deliberace, tak k tomu máme více různých znaků, jak ji změřit, zatímco, co se týče sekundárních důsledků tolika ne. Na závěr bych pouze odůvodnil, proč jsem nezahrnul i další aspekty, a to povětšinou z toho důvodu, že k tomu nemáme data anebo i kvůli tomu, že se jedná o dvě stejné DMP, které měly stejnou strukturu, stejný možný počet účastníků ve skupinkách apod., tak i proto nemá některé věci smysl porovnávat, jelikož se jedná o tu a samou věc.

3 Metodika

Tento kvalitativní výzkum je postaven na komparativní metodě dvou případových studií formou *the most dissimilar case design*. Což znamená, že studie se zabývá dvěma odlišnými případy (dvěma farnostmi), ve kterých proběhl synodální proces na nejnižší úrovni v malých skupinkách. Prvním případem je farnost ze statutárního města Přerova a má tak představovat opozitum vůči farnosti v malé obci. Druhá farnost se nachází v obci Dřevohostice ve stejném okrese, jako je město Přerov.

3.1 Zdůvodnění výběru případových studií

V této diplomové práci je využito metod kvalitativního výzkumu, který se soustředí na dvě případové studie neboli na dvě farnosti, a to přerovskou, jinak řečeno městskou, a dřevohostickou, která je menší farností, jak už bylo výše zmíněno. Dále u obou farností proběhla také první fáze synodálního procesu, došlo tedy k určité participaci farníků ve farnostech, nicméně pro tento výzkum je důležité, v jaké míře byly dané prvky naplněny, respektive jaké kvality dosáhly.

Přerovská farnost byla do výzkumu vybrána proto, že autor této práce je obyvatelem města Přerov a mám tak hlubší vhled do samotného chodu přerovské farnosti, jejímž je dlouholetým členem. Dřevohostická farnost byla zvolena vzhledem ke geografické blízkosti první zkoumané farnosti a také díky osobě místního faráře, který v minulosti sloužil i v přerovské farnosti, což by mělo usnadnit výzkum práce. Na druhou stranu zde můžeme nalézt i potenciální úskalí v podobě menší objektivity autora této práce v rámci hodnocení naplnění kritérií DMP.

3.2 Operacionalizace

První výzkumnou otázkou je, zda obecně synodální proces, tak jak je popsán ve volně dostupných materiálech KC na nejnižší úrovni farních skupinek, splňuje kritéria DMP a jestli jej tedy můžeme označit za DMP, nebo ne. Proto je nutné stanovit si kritéria, za kterých bude možné tento proces označit za DMP a za jakých ne. Kritéria byla stanovena na základě odborné literatury, primárně z prací Archona Funga a současně byla mírně upravena vzhledem ke specifiku studovaného tématu, které není téměř popsáno, a to především ve vztahu

k demokratickým inovacím.

Zvolená kritéria jsou na první pohled jednoduchá a v momentu, splní-li proces více než 50 % vybraných prvků DMP, které musí taktéž přesáhnout 50 % naplnění, lze synodální proces označit za DMP. V rámci zodpovězení první otázky jsou zahrnuty všechny následující designové prvky: deliberace, inkluze, téma deliberace, opakování setkání, zmocnění a srozumitelnost, informovanost o diskutovaných tématech a monitoring, které jsou následně vyhodnoceny. Níže jsou pak všechny prvky operacionalizovány.

Cílem druhé výzkumné otázky je zjistit, zda můžeme označit proběhlý proces u dvou zkoumaných farností za DMP, nebo ne. Vycházet budeme především ze závěrečných formulářů, kde se facilitátoři skupinek ptali účastníků, zda bylo dosaženo určité míry otevřenosti, jestli byl každý názor vyslechnut, či se někdo cítil vyloučený, nebo zda vytvořené skupinky budou pokračovat i v budoucnosti apod. Zároveň dotazník disponuje demografickými údaji, jež lze využít ke změření míry inkluze a participace, jako je například, kolik lidí se procesu zúčastnilo, jaký byl poměr žen a mužů apod. Samotné formuláře za jednotlivé skupinky se poté sčítají dohromady a následně proběhne komparace obou farností. Avšak prvky, které lze zkoumat v rámci druhé otázky, je nutné oproti první výzkumné otázce mírně zúžit vzhledem k omezenému přístupu k datům. Na druhou stranu mohou být o jiné prvky zase obohaceny. V rámci druhé výzkumné otázky byly využity následující designové prvky: index deliberace, inkluze, participace, téma deliberace, monitoring, opakování setkání, sekundární důsledky.

Závěrečné formuláře umožňují zkoumat designové prvky a ohodnotit je, předtím je však vhodné ujasnit si, jakých postupů či metod sběrů dat ve formuláři bylo využíváno a případně poupravit tyto metody pro zodpovězení druhé výzkumné otázky. Většina dotazů ve formuláři byla měřena na stupnici od 1 do 10, například: *Dominoval někdo skupince anebo byl dán prostor všem členům k vyjádření se?* (1 = naprostá dominance, 10 = absolutní svoboda vyjádření se). Nicméně v rámci celého výzkumu se jeví jako smysluplnější téměř všechny znaky převést na škálu od 1 do 5 (1 = naprostá dominance, 5 = absolutní svoboda vyjádření se).¹²

U prvku deliberace se těchto otázek nachází více, proto je nutné vysvětlit postup při zodpovězení tohoto prvku. Tedy za jednu otázku/znak jsou sečteny “body“ za všechny skupiny v jedné farnosti, což může dát například 25 bodů z 35 za farnost (v momentu, máme-li

¹² Závěrečný dotazník pro synodální skupinky, příloha č. 1

7 skupinek ve farnosti). Poté je sečtený počet bodů skupinek vydělen počtem skupinek za farnost (počet získaných bodů za skupinky ve farnosti = 25, počet skupinek ve farnosti = 7, $25/7$), abychom tak získali průměr za farnost u jednoho znaku. Ve chvíli, kdy je u jednoho designového prvku více znaků/otázek, sečtou se jejich průměry a znovu se vydělí počtem otázek za daný designový prvek, čímž tak dostaneme výsledek indexu daného prvku, jenž by byl konečnou hodnotou, mírou naplnění daného designového prvku.

V předešlé kapitole bylo zmíněno, na jaké designové prvky se v rámci analýzy farností zaměřím. Je však nutno dodat, že ne každý prvek DMP má stejnou váhu. Například deliberace je jedním z klíčových aspektů DMP a do jisté míry i inkluze, a i proto tyto dva faktory budou mít větší váhu spolu s účastí, a to dvojnásobnou oproti všem ostatním.

Některé otázky byly měřeny na stupnici *ano, spíše ano, spíše ne, ne*, což bylo následně upraveno na stupnici 1 až 5, kdy tak slova (*ano, spíše ano* atd.) byla převedena v čísla. To tedy znamená, že byla škála 1 až 5 rozdělena na čtyři části, kdy číslo 5 bylo vyděleno číslem 4 a následně vynásobeno čísly 1 až 4. Na základě tohoto procesu vyšly hodnoty na škále 1 až 5, které odpovídají hodnotám *ano, spíše ano, spíše ne, ne*. Tedy např. *ne* rovná se 1,25. Dále *spíše ne* má hodnotu 2,5, *spíše ano* zase 3,75 a *ano* pak 5. Toto pak pomůže ve výzkumu přepočítat čísla a možnost využít je v rámci indexu deliberace, protože i tento znak/otázka bude na stejné škále. I zde se vypočítá nejdříve průměr.¹³

Výzkumné otázky diplomové práce: Lze označit synodální proces na základní úrovni, tedy na úrovni farností, za DMP na základě popisu v oficiálních materiálech KC? Lze synodální proces označit i na základě výzkumu dvou farností za DMP, nebo ne? Který ze zkoumaných případů dosáhl vyššího skóre u designových prvků deliberative mini-publics?

3.2.1 Kódovací schéma (rozvinuto v příloze č. 2)

Níže jsou k designovým prvkům připisována čísla 1 a 2, nebo pouze jedno z čísel, abychom tak věděli, jaký designový prvek připadá k jaké otázce, tudíž například u prvku zmocnění nebude číslo 2, protože nespadá do druhé výzkumné otázky. Dále i znaky daných prvků nejsou vždy u každé otázky stejné, protože u jedné otázky vycházíme z přípravného materiálu a u druhé už z konkrétních dat skupinek, proto jsou taktéž očíslovány. Nicméně přesné kódovací schéma je popsáno v příloze č. 2.

¹³ Závěrečný dotazník pro synodální skupinky, příloha č. 1

Index Deliberace (1,2)

- Otázky na škále 1-5:
 - Konfrontace/spolupráce (1,2)
 - Dominance/dávání prostoru (1,2)
 - Míjení/porozumění (1,2)
 - Pro skupinku byl synodální proces zejména: (1,2)
 - Pochopení předložených témat (1,2)
 - Panovala ve skupince atmosféra důvěry (kdokoliv mohl říci cokoliv)? (1,2)
 - Mohl se ve skupince někdo cítit vyloučený, nepřijatý se svým pohledem, a prožíváním? (1,2)
- Byl průběh skupinek nějak strukturován? (1)
- Byl ve skupinkách přítomen facilitátor? (1)

Inkluze (1,2)

- Jakého vyznání byli účastníci? (2)
- Jaký byl poměr mužů a žen? A jaký byl poměr mužů a žen ve vztahu k farnosti? (2)
- Jakých věkových skupin byli účastníci? (2)
- Byly ve skupince zastoupeny některé ze skupin věřících? (2)
- Jakým způsobem došlo k výběru účastníků, byly využity případně nějaké nástroje (přímé, nepřímé) k dosažení inkluze (věk, pohlaví, sociální skupina)? (1)

Participace (2)

- Kolik procent farníků se účastnilo synodálního procesu?

Designové prvky druhé kategorie

Téma deliberace – zaměřenost pohledu farnost x církvev (2)

- Zaměřenost pohledu?

Monitoring (1,2)

- Reflektovali/monitorovali členové skupinek působení kněží ve farnosti a obecně dění v ní? (2)
- Dává si tento proces za úkol nějak monitorovat dění ve farnost, v církvi? (1)

Sekundární důsledky (2)

- Pokračují skupinky v určité formě setkávání?
- Zapojili se účastníci synody, jež předtím nebyli zapojeni, do chodu farnosti? Zapojili se ti, co již byli dříve angažováni v aktivitách farnosti, ještě více?
- Dal synodální proces vzniknout dalším akcím ve farnosti?

Kolikrát se skupinka/y sešly (1,2)

- Setkali se všechny skupinky v průměru ne méně než 2,5krát? (1,2)

Zmocnění (1)

- Jaké výše zmocnění má synodální proces dosáhnout?

Srozumitelnost a informovanost o diskutovaných tématech (1)

- Mohli se účastníci seznámit s přípravnými materiály předem a měli je vůbec k dispozici?
- Byla diskutovaná témata pro farníky k deliberaci srozumitelná?
- Byl k dispozici někdo, kdo byl v tématech edukován a mohl účastníkům poradit o daném tématu?

4 Dvě případové studie

4.1 Přerov

Město Přerov je jedním z 27 statutárních měst v České republice a má 41 019 obyvatel (dle sčítání lidu z roku 2021).¹⁴ Obec se nachází na střední Moravě, konkrétně v oblasti Hané, a přestože, že se jedná o tradiční region, tak je to jenom o Přerovu z části pravdou. Přerov je totiž také průmyslovým městem, které značně vzrostlo po první světové válce, ale především pak za komunismu, kdy se sem nastěhovalo několik tisíc nových dělníků, což změnilo celkový ráz města. Proto je zde také ve srovnání s podobně velkými okolními obcemi (například Kroměříž nebo Prostějov) nižší počet praktikujících katolíků. Tyto dva fakty, tedy že se jedná o větší, okresní město (v českém měřítku) a současně má nižší počet věřících obyvatel než jiná moravská města, pravděpodobně znamená, že víra zde není tolik založena na tradici, především pak srovnáme-li situaci s nedalekými Dřevohosticemi, které jsou malou obcí, kde je víra naopak častěji založena na tradici (rozhovor č. 2).

Přerov se ale stále vyvíjí. Například během posledních několika let zde začal fungovat tzv. participativní rozpočet, kdy občané rozhodují o tom, na které projekty se využije částka 1,5 milionu Kč. Avšak ještě před alokováním peněz mohou obyvatelé dokonce podávat své vlastní návrhy, kam by se měly peníze investovat, například workoutové hřiště, nová zastávka, lavičky v parku, letní mobilní kino atd. Tento participativní rozpočet se od občanů Přerova setkal s pozitivní odezvou, během prvního ročníku se zapojilo 1327 lidí, přičemž počet žen (61 %) byl vyšší než počet mužů.¹⁵

4.1.1 Přerovská farnost

Samotná přerovská farnost je vcelku aktivní farností. Má svou pastorační radu, kterou tvoří třináct členů (šest žen a sedm mužů) včetně děkana a dvou kaplanů, a ekonomickou radu, která má již členů méně, a to pouze pět (jedna žena a čtyři muži) včetně děkana. Obě rady se schází přibližně jednou měsíčně a ze schůzek vždy vznikají stručné zápisy, které jsou dokonce veřejně dostupné.¹⁶

Ve farnosti se také koná několik desítek událostí ročně, jako je například Den rodin, Noc

¹⁴ Sčítání 2021, 10.11.2023, Dostupné z: www.scitani.cz

¹⁵ Televize Přerov, 13.11.2023, Dostupné z: <https://tvprerov.cz/2022/vysledky-participativniho-rozpoctu/>

¹⁶ Římskokatolická farnost Přerov, 14.11.2023, Dostupné z: <https://farnostprerov.cz/o-farnosti/pastoracni-rada/>

kostelů, farní obědy, farní brigády, farní ples, farní tábor, modlitby mládeže, modlitby v kapli u sester Misijních služebnic Ducha Svatého, setkání nad Božím slovem, modlitba růžence, modlitby za Charitu, večery chval, přednášky Centra pro rodinu, přednášky Křesťanské akademie, živý Betlém, mikulášská besídka, hody a další ad hoc akce. Aktivní je zde také činnost Charity. Dále v rámci farnosti vznikla různá společenství, „akční skupiny“ a modlitební společenství. Mezi ty dětské a mládežnické pak patří následující společenství: Animátoři (které tvoří mládežníci přibližně ve věku 15-24 let, jež pořádají v rámci farnosti různé akce pro mládež), dětská schola, ministranti, spolek Misijní klubko (který pořádá tradiční jarmark), Sedmikrásek a Spolčo (druhý stupeň základních škol). V rámci akčních skupin se pořádají akce jako úklid kostela, květinová výzdoba, kostelníci, Lorenzo, sbor, varhaníci, Maltéžská pomoc. Do modlitebních společenství se řadí pět skupinek, a to farní evangelizační buňky, Františkáni třetího řádu, modlitební alarm, modlitby matek a živý růženec. Nicméně do společenství bych také zařadil tzv. spolča, což jsou skupinky manželů či dospělých jednotlivců, většinou vrstevníků, kteří se spolu scházejí jednou měsíčně. Mezi další aktivity přerovské farnosti pak patří také výuka náboženství a správa církevní mateřské školy.¹⁷ Farnost také vydává vlastní měsíčník s názvem *Rošťák*, v němž se farníci mohou dočíst o aktuálním dění a důležitých událostech.

V rámci Přerova by se částečně mohlo hovořit o dvou farnostech. Součástí města je totiž i rozlehlejší městská část s názvem Předmostí, které je v zásadě železnicí odděleno od zbytku obce a má svůj vlastní kostel i faru. Na faře však již nikdo z kněží nežije a přerovská pastorační rada se skládá i z obyvatel Předmostí, byť zde pořádají i své vlastní akce, například hody. Je však nutno sdělit, že v posledních letech, a to především i kvůli epidemii koronaviru, se některé farní aktivity částečně utlumily. Nicméně i přesto bych označil přerovskou farnost za aktivní, v níž určitá forma participace určitě není něčím neobvyklým.¹⁸

Několik let se zde také pořádá kurz Alfa, což je cyklus setkání s přednáškami a následnou diskuzí ve skupinkách. Obsahem tohoto kurzu jsou také promluvy na klíčová, základní křesťanská témata. Ve skupinkách je pro každého účastníka vytvořen prostor, kde se může vyjadřovat k tématu nebo klást otázky. Jsou to kurzy hlavně pro lidi, kteří se zajímají o křesťanství a chtějí se o něm dozvědět více.

4.2 Dřevohostice

¹⁷ Římskokatolická farnost Přerov, 20.11.2023, Dostupné z: www.farnostprerov.cz

¹⁸ tamtéž

Dřevohostice mají 1451 obyvatel a jedná se o městys, což je z historického hlediska sídlo, jež mělo právo pořádat týdenní a dobytčí trhy.¹⁹ Dnes městys mnohdy tvoří spádovou obec pro okolní vesnice, například kvůli škole, která často v okolních vesnicích není. Dřevohostice jsou poměrně aktivní obcí, kde probíhají aktivity hned několika spolků, jako je například Sokol, Sbor dobrovolných hasičů, Myslivecká sdružení, spolek včelařů, Jezdecký klub Gracie, klub seniorů nebo Divadelníci Dřevohostice. Dále bychom zde našli i kynologický klub, vlastivědný spolek Žerotín a také oddíl mažorettek.²⁰

4.2.1 Dřevohostická farnost

Aktivity dřevohostické farnosti nejsou vzhledem k její velikosti zanedbatelné. Z rozhovoru s místním farářem Zdeňkem Mlčochem, který několik let sloužil jako kaplan i v Přerově, vyplývá, že podstatná část aktivit, které se konají v Přerově, se děje i v Dřevohosticích. I zde je pořádán kurz Alfa (který bychom v tak malé obci spíše nepředpokládali), a stejně tak má zdejší farnost svou ekonomickou a pastorační radu (skládající se z devíti členů, pěti mužů a čtyř žen). Dalšími činnostmi farnosti jsou dobrovolné brigády, hody, mikulášská besídka, kroužek náboženství, ministrantské schůzky. Mají taktéž svou scholu, pořádají duchovní obnovy (výjezdní víkendy s členy farnosti) nebo i méně formální akce, jako je tradiční zabíjačka. Farníci tak mají mnoho příležitostí k participaci, a i tuto farnost bych tedy označil za aktivní (rozhovor č. 2).

4.3 Volby a další demografické znaky obou obcí

V rámci tohoto výzkumu považuji rovněž za vhodné uvést data týkající se volební účasti v obou obcích v posledních několika proběhlých volbách se zaměřením na výsledky lidovců, koalice Spolu, prezidenta Petra Pavla a Pavla Fischera. V této kapitole tedy vycházím z údajů z webového portálu www.volby.cz. Opomenout nelze ani počty věřících v dané obci a jaké procento z nich tvoří ženy a muži. Záhodno by bylo, kdyby existovala i volně dostupná data ohledně věkových skupin věřících, k čemuž však data ze sčítání lidu za rok 2021 (z nějž rovněž v práci čerpám statistická data) nejsou a z olomouckého arcibiskupství mi tyto informace nebyly poskytnuty. Zmínil jsem zde záměrně blíže stranu KDU-ČSL a prezidentského kandidáta Pavla Fischera, protože jak pro lidovce, tak právě i pro tohoto senátora je typické, že jejich částí voliči jsou lidé katolického vyznání

¹⁹ Sčítání 2021, 19.11.2023, Dostupné z: www.scitani.cz

²⁰ Dřevohostice, 19.11.2023, Dostupné z: www.drevohostice.cz

Co se však týče posledních parlamentních voleb, výsledky byly v Přerově následující: Koalice Spolu získala 23,06 % a účast ve volbách dosáhla 62,11 %. V Dřevohosticích byly výsledky podobné, Spolu získalo 23,66 % a účast byla 61,39 %. V druhém kole prezidentských voleb v Přerově nynější prezident Petr Pavel nevyhrál a získal jen 46,42 %. Kandidát podporovaný lidovci Pavel Fischer v prvním kole dosáhl pouze 5,74 %. Účast voličů byla následující: v prvním kole 62,72 % a ve druhém kole 66,12 %. V Dřevohosticích pak ve druhém kole prezidentské volby Petr Pavel získal 41,04 % hlasů a kandidát Pavel Fischer v prvním kole 5,93 %. Tamější volební účast byla v prvním kole 64,98 % a ve druhém kole 66 %. To opět ukazuje velmi podobné výsledky v obou obcích.²¹

Poslední zmíněné volby jsou volby komunální, které jsou nejdůležitější pro popsání stavu případových studií, kdy ukazují míru participace, která se přímo týká míst, kde lidé těchto dvou obcí bydlí. A participace neboli účast byla následující, v Dřevohosticích dosáhla 49,5 %, nicméně KDU-ČSL v těchto volbách nekandidovala. V Přerově sice KDU-ČSL kandidovala, ale spolu s TOP 09. Tyto dvě strany společně získaly 5,3 % (volební účast byla 39,54 %). Co se volební účasti týče, jsou výsledky v obou obcích rozdílné. V Dřevohosticích byla účast o 10 % vyšší, což je však pro menší obce zčásti typické, že mají vyšší volební účast než města o velikosti Přerova.²²

Za rok 2021 bylo evidováno v Přerově 3120 věřících hlásících se ke katolické církvi, což činí 7,6 % z celkového počtu obyvatel města. Ženy tvořily nepřekvapivě většinu, a to v celkových číslech 1855, avšak nejednalo se o propastný rozdíl, tvořily 59,46 %, muži pak 40,54 % všech farníků, tedy 1265 osob. V Dřevohosticích můžeme pozorovat o něco málo vyšší procento, co se poměru věřících ke zbytku obyvatel týče. Obyvatelé hlásící se ke katolické církvi tvořili 13,51 % (196), což je ve srovnání s Přerovem téměř dvojnásobek. Ani zde nebyla většina mužů, avšak rozdíl mezi pohlavími byl nebyl tak markantní. Muži tvořili 44,39 % (87 mužů) a ženy 55,61 % všech farníků (109 žen).²³

4.4 Rozdíly mezi dvěma farnostmi

Na základě rozhovoru s farářem Zdeňkem Mlčochem, jenž sloužil v obou farnostech, a rovněž

²¹ VOLBY.CZ, 17.11.2023, Dostupné z: www.volby.cz

²² Tamtéž 23.

²³ Sčítání 2021, 19.11.2023, Dostupné z: https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=profil-uzemi&uzemiprofil=34055&u=VUZEMI_65_7109#

při srovnání faktických rozdílů mezi Přerovem a Dřevohosticemi, jako je počet obyvatel, nabídka na trhu práce či možnosti kulturního vyžití, můžeme uvést, že víra v Přerově nebo obecně její žití není tolik postavené na tradici, jako tomu je v Dřevohosticích. Pokud bychom tedy měli popsat typického přerovského farníka, bude se jednat spíše o člověka, který o své víře hlouběji přemýšlí, ale na druhou stranu je individualističtější. Zatímco průměrný dřevohostický farník je dle slov Zdeňka Mlčocha více „lidový“. Farníci v Dřevohosticích se také mezi sebou znají lépe, což je dáno mimo jiné i tím, že se jedná o menší obci, kde je větší pospolitost, jak o tom například hovoří sociolog Ferdinand Tönnies. Jak už jsem výše zmínil, tento rozdíl je dán i tím, že Přerov není zcela tradičním moravským městem i kvůli zásadním kulturním, hospodářským a demografickým změnám, které ve 2. polovině 20. století zapříčinil komunistický režim (rozhovor č. 2).

5 Analýza výsledků dvou výzkumných otázek

Tato kapitola se věnuje analýze výsledků. První část je zaměřena na rozbor oficiálních materiálů synodálního procesu, které pomůžou zodpovědět první výzkumnou otázku. Analýza vychází konkrétně z pěti dokumentů, jež tento proces na základní úrovni farností popisují, jak už bylo ostatně výše zmíněno. Druhá otázka vychází již z odpovědí skupinek, tedy ze závěrečných formulářů, kde již hodnotím i poměřuji výsledky dvou různých farností. Současně zde již nebudou vypsány všechny tituly znaků při popisu jejich výsledků.

5.1 Analýza oficiálních materiálů synodálního procesu

5.1.1 Index Deliberace

Co se týče znaku *konfrontace/spolupráce*, hned v úvodu pozvánky k synodě se píše o synodálním procesu jako o společné cestě a také je zde vysvětlen význam loga synody, na němž je zobrazeno 15 osob různého věku či postavení, jež má symbolizovat společné kráčení bez hierarchie. Má se tedy jednat o proces, kde panuje spolupráce, nikoli rivalita, a i v dalších částech přípravných materiálů můžeme vyčíst, že účastníci mají naslouchat jedni druhým, snažit se je pochopit v „dobrém světle“ a ne konfrontovat. (Průběh synodálního procesu v ČR přehledně, 5. 1. 2024).

Setkání skupinek má být strukturované a všem účastníkům by měl být dán prostor pro vyjádření se přímo na místě (nikdo by neměl mít více či méně času), což znamená rovnoměrné sdílení všech. Současně se očekává aktivní naslouchání druhých ve skupinkách a také to, že koordinátor má usměrňovat debatu například ve chvíli, kdy by došlo k nějaké dominanci jednotlivce, a také podporovat ty, jimž někdy prostor dán není, tudíž se jedná o rovnoměrné sdílení všech a nikoli dominanci (Metodika setkání pracovní skupinky, 6. 1. 2024).

V rámci odpovědi ke znaku *míjení/porozumění* se budou částečně opakovat odpovědi z minulých otázek. Dle oficiálních materiálů má jít v synodálním procesu také o porozumění a naslouchání. Uvedme si příklad dvou ukázek z textu *Metodika setkání pracovní skupinky*: „*Soustředím se na pozorné naslouchání druhému, nikoliv na přípravu vlastního vypovídání. Přijímám v úctě názor druhého, nekomentuji jej, nehodnotím. Snažím se pochopit řečené v dobrém světle*“ (Metodika setkání pracovní skupinky, 18.2.2024). Cílem je tedy snažit se porozumět druhému, jak už bylo výše zmíněno, a nebýt zaměřen jen na sebe.

Z oficiálních textů vyplývá, že záleží především na členech skupinek, s jakým závěrem přijdou, že jsou pouze dána vybraná témata k debatování (a samozřejmě struktura debaty), ale jak dané téma uchopí, je jejich věcí, stejně jako to, s jakým závěrem přijdou. V oficiálních materiálech je současně zmíněno, že se má jednat o společné kráčení, viz minulý znak (dominance/dávání prostoru), a v neposlední řadě tato synoda je sama o sobě již jiným fungováním církve/farností, alespoň dle oficiálního popisu, kdy papež dává prostor „Božímu lidu“, aby byl součástí synodálního (poradenského) procesu, jehož se dříve zúčastňovali pouze biskupové (Metodika setkání pracovní skupinky, 6. 1. 2024).

Co se týče pochopení předložených témat, tak k diskuzi bylo 10 témat, které se skládaly ještě z několika podotázek. Jedna z podotázek například zněla: „*Modlíme se pravidelně za ostatní křesťany, kteří žijí v naší farnosti?*“, což lze označit za jednu z méně obtížných otázek, ale byly i takovéto: „*Co si představuji pod pojmem misie, jestliže nejde pouze o „misionáře“ vycházející do jiných zemí a kontinentů? Jak může souviset s životem našeho konkrétního společenství?*“, na něž již není tak jednoduché odpovědět bez předchozího hlubšího zamyšlení (Hlavní otázky pro synodální konzultační setkání, 3. 1. 2024). Nicméně velká část podotázek se vztahovala přímo k farnosti nebo k jednotlivci a vždy byly k danému tématu jasně kladené otázky, na něž by měl farník být schopen odpovědět. Dalším důvodem, proč si myslím, že témata byla pro účastníky srozumitelná, je fakt, že účastníci si téma vybírali. I v materiálech popisujících průběh skupinek bylo výběru tématu věnováno celé jedno setkání a současně bylo zdůrazňováno zapojení všech zúčastněných. Tudiž pokud bychom postupovali podle oficiálních materiálů, jen stěží bychom mohli ve skupince vybrat téma, kterému by někdo nerozuměl, protože synoda nemá vytvářet prostředí, které lidi vylučuje, což by zvolení tématu, kterému někteří nerozuměli, znamenalo. Proto lze konstatovat, že diskutovaná témata jsou srozumitelná a že kladené otázky není těžké zodpovědět.

Vzhledem k tomu, že autoři oficiálních dokumentů vybízí k vzájemnému pochopení, nahlížení na druhé „v dobrém světle“, zdržení se komentování názoru druhého, tak to implikuje, že by tyto kroky měly vést k důvěře ve skupince a ne naopak. Současně členy skupinek ve většině případů nebyli kněží, kteří by svou autoritou nezáměrně mohli vzbudit nedůvěru se svobodně projevit. Dále má členy skupinky podporovat její facilitátor, což znovu spíše vede k důvěře než nedůvěře (Metodika vytvoření pracovních skupinek, 7.1.2024).

Jak už bylo řečeno, synoda má být místem společného kráčení. Facilitátor má povzbuzovat členy k vyjádření se. Lidé se mají zdržovat komentování výstupů druhých a mají naopak

nahlížet na vyjádření „v dobrém světle“. Žádný člověk by se zde tedy neměl cítit vyloučený za své názory či prožívání.

Průběh skupinek byl strukturován a přímo v materiálu *Metodika setkání pracovní skupinky* (viz výše) je popsána struktura průběhu skupinek, což jsem ostatně i popisoval v jiné kapitole výše (Metodika setkání pracovní skupinky, 7.1.2024). Stejně tak ve skupinkách mají být přítomni moderátoři neboli facilitátoři, jež mají usměrňovat debatu, dále mají být nekonfliktní a podporovat ostatní členy při všech setkáních (Metodika vytvoření pracovních skupinek, 7.1.2024).

Pokud se shrnou všechny výsledky znaků tohoto designového prvku, tak dostaneme maximálního počtu bodů, a to devíti bodů, kdy žádný ze znaků neskončil pod 50 % naplnění. Dle mého uvážení, pak klíčovými znaky tohoto prvku, jsou facilitátoři ve skupinkách a struktura průběhu skupinek, a to z především z toho pohledu, že jsou jasně dána a jednoduše měřitelná. Jinak například znak *míjení/porozumění* (naslouchání druhých) beru taktéž za důležitý pro deliberaci, ale jeho měření už nemusí být tak jednoduché.

5.1.2 Inkluze

V rámci synodálního procesu tvůrci nevyužili žádného způsobu výběru účastníků, aby se dosáhlo určité míry inkluze (pohlaví, věk, sociální skupina). Účast je založena pouze na dobrovolnosti. Dále se nepíše o tom, jak by měli být účastníci rozřazeni do skupinek. Co se týče samotné inkluze, v materiálech se pak píše, že dle místních podmínek je vhodné, aby byly do pracovní skupinky včleněny také osoby žijící například mimo KC, a to jak členové ostatních křesťanských církví, tak nevěřící (Metodika vytvoření pracovních skupinek, 7.1.2024). Není však využito víceméně žádného nástroje, jak dosáhnout toho, aby navýšili počet osob vyloučených ze společnosti nebo těch, kdo by měli mít tendenci nižšího zastoupení ve skupinkách.

Tudíž za mne tento bod není naplněn. Byť se v materiálech píše, že by bylo záhodno, aby procesu byly účastny i jiné společenské skupiny, nicméně nebylo využito žádného stratifikovaného výběru členů, který by třídil účastníky na základě pohlaví, věku nebo sociální skupiny. Stejně tak nebylo využito pobídek k účasti možných nezastoupených skupin.

5.1.3 Zmocnění

V textových materiálech, ze kterých tato práce vychází, se pojem *síla zmocnění* přímo

nezmiňuje, ale současně se píše o tom, že skupinka má přijít se závěrečným shrnutím dosavadní společné práce, které je pak posláno na další úroveň synodálního procesu (Metodika setkání pracovní skupinky, 8.1.2024). Současně je synoda poradním orgánem papeže. Nemůže se však stát, že závěry synody by musel papež implementovat. Nejde tak o proces se závaznými závěry, ale o poradenský proces. K tomu je ale vhodné zmínit to, o čemž píše autoři Geisselová a Newton, že v případě, kdy se uskuteční DMP a nemá závazná doporučení, je i tak vhodné, až žádoucí některá z nich implementovat z důvodu, že bylo svoláno určité množství lidí, kteří věnovali svůj volný čas a energii k debatování veřejných věcí a pravděpodobně tak očekávají nějakou změnu. Nicméně, jak již bylo zmíněno v předchozí kapitole, Archon Fung určil čtyři typy DMP, přičemž každý z nich má jinou sílu zmocnění a některé z nich jsou pouze edukačního rázu. Vzhledem k tomu, že DMP jsou mnohdy pouze poradenského typu a mohou být v rámci zmocnění i typu nižšího, tento prvek zde naplněn je.

5.1.4 Počet setkání

Skupinky dle oficiálních dokumentů se měly sejít alespoň třikrát. Tudiž i tento prvek lze považovat za splněný.

5.1.5 Monitoring

V oficiálních materiálech se nehovoří o tom, zda farníci mají či nemají přímo monitorovat dění ve farnosti v církvi, nicméně mnoho otázek, jež si mohli farníci zvolit k diskutování, se týkalo dění ve farnosti, a proto logicky tyto otázky vedou k jejímu monitoringu. V dokumentech však není přímo zmíněno, že by účastníci měli například nějakou část debaty věnovat monitoringu nebo nějak jinak pojmout tento prvek, proto tento prvek lze vnímat jako nenaplněný.

5.1.6 Srozumitelnost a informovanost o diskutovaných tématech

Účastníci měli k dispozici materiály, v nichž byla diskutovaná témata zahrnuta pouze v jednom odstavci a následně byla rozvinuta podotázkami. Avšak materiály, které by se danými tématy zabývaly více než pouze v jednom odstavci, buď neexistují, nebo alespoň nejsou volně dostupné. Nicméně proto měla být oficiálně vytvořena funkce koordinátora, který si daná témata nastudoval a účastníci se jej mohli ptát (viz níže, odpověď třetího znaku tohoto prvku). Na to, zda diskutovaná témata byla pro farníky srozumitelná, bylo odpovězeno již u prvku deliberace, znaku *pochopení předložených témat*. Tudiž již tento bod nebude hlouběji rozveden. Mezi prvním a druhým setkáním, kde již členové skupinek debatovali o daném tématu, měli účastníci čas na přípravu. Současně přímo na stránkách *synoda.cz* se píše: „*Objasnit proces celé*

skupině může buď koordinátor, nebo někdo, kdo si materiály nastuduje. Cílem je, aby všichni porozuměli, že nejde o diskusní fórum ani o Hyde Park.“²⁴ Tudiž ano, k dispozici měl být oficiálně člověk, který by v případě potřeby účastníkům poradil.

5.2 Analýza výsledků dat druhé výzkumné otázky

V této části postupně rozeberu každý znak, který měřil daný designový prvek. Prozkoumám, jaký byl rozptyl u jednotlivých případů a zmíním nejextrémnější případy.

5.2.1 Deliberace

Průměrná hodnota skupinek znaku konfrontace/spolupráce byla v Přerově 4,43. Současně všechny výsledky skupinek se příliš neodchylovaly od průměru, nicméně jedna skupinka se nacházela trochu více pod průměrem, kdy dosáhla tří bodů. Dále pod průměr pak spadaly další dvě skupinky a nejvyšší dosažený výsledek byl poté 5 bodů, čehož dosáhly dokonce 4 skupinky. V Dřevohosticích nebyl žádný rozptyl, protože všechny tři skupinky dosáhly 5 bodů (Závěrečné formuláře Přerov 1 až 7, Dřevohostice 1 až 3).

I u tohoto znaku dominance/dávání prostoru přerovská farnost dosáhla téměř stejného průměru, tj. 4,57, jako u předešlého znaku, a i zde byla jedna skupinka vybočující svou dosaženou hodnotou, které činila 3 body. Pod průměrem se pak nacházely pouze tři skupinky. Zbytek skupinek dosáhl všech 5 bodů. Dřevohostice získaly podobný průměr jako Přerov, a to 4,67, a pouze jedna skupinka se vymykala svým výsledkem, jelikož měla 4 body. Zbytek skupinek dosáhl plných 5 bodů (Závěrečné formuláře Přerov 1 až 7, Dřevohostice 1 až 3).

Zajímavé výsledky vyšly i u znaku *Pro skupinku byl synodální proces zejména*, byť i zde obě farnosti přesáhly hranici 2,5 bodů, ale jedná se o jedny z jejich nejhorsích výsledků jednotlivých znaků. Přerov získal v průměru 3,71, což je jeho druhý nejhorší výsledek, a Dřevohostice pak 4,33, což je jejich prvním nejnižším výsledkem, i když se stále jedná o poměrně vysoké naplnění znaku. Za povšimnutí stojí také veliký rozptyl bodů u skupinek v Přerově, kdy jedna skupinka dosáhla pouze 2 bodů a nejlépe hodnocená skupinka pak 5 bodů. V Dřevohosticích se skupinky shodovaly ve výsledcích až na jednu, která měla o bod více (tedy celkem 5 bodů) než zbylé dvě (Závěrečné formuláře Přerov 1 až 7, Dřevohostice 1 až 3).

Co se týče výsledků znaku *míjení/porozumění*, výsledky jsou podobné jako u otázky

²⁴ Synoda 2021-2023, 5.2.2024, Dostupné z: www.synoda.cz

dominance/dávání prostoru, kde se i v Přerově vyskytl jeden případ vybočující z průměru, kdy daná skupinka získala pouze 3 body, a zbytek se pohyboval okolo hodnoty průměru, jež činí 4,29. Nejvyšší hodnoty (tj. 5 bodů) pak bylo dosaženo třemi skupinkami, zbytek se pohyboval pod průměrem se 4 body a jedna již zmíněná skupinka dosáhla pouze 3 bodů. V Dřevohosticích byly výsledky opět stejné, kdy všechny skupinky získaly po 5 bodech (Závěrečné formuláře Přerov 1 až 7, Dřevohostice 1 až 3).

U znaku *pochopení předložených témat* došlo k největšímu rozptylu v rámci přerovské farnosti a také k velice rozdílnému výsledku mezi farnostmi. V přerovské farnosti se pod průměrem ocitly tři skupinky, kdy jedna měla pouze 2 body. Současně se jednalo o nejnižší výsledek za Přerov a to se 3,71 body, přičemž pouze jedna skupinka dosáhla plného počtu bodů. Zbytek skupinek pak měl tři, nebo čtyři body. Farnost Dřevohostice znovu dosáhla nejlepšího možného průměru, a to pěti bodů (Závěrečné formuláře Přerov 1 až 7, Dřevohostice 1 až 3).

V odpovědích na otázku *Panova ve skupince atmosféra důvěry* nepanoval příliš veliký rozptyl. Ani zde téměř nenacházíme rozdílné výsledky mezi skupinkami. V Dřevohosticích panovala naprostá důvěra a Přerov na tom byl taktéž velmi dobře s výsledkem 4,64, kdy pouze dvě skupinky nedosáhly plného počtu bodů (Závěrečné formuláře Přerov 1 až 7, Dřevohostice 1 až 3).

Pouze tři skupinky byly v rámci přerovské farnosti pod průměrem v rámci zkoumání znaku *Mohl se ve skupince někdo cítit vyloučený*, ty shodně získaly po 3,75 bodů, zatímco zbytek dosáhl 5 bodů. V Dřevohosticích znovu všechny skupinky dosáhly totožného výsledku, kdy se nikdo necítil být vyloučeným (Závěrečné formuláře Přerov 1 až 7, Dřevohostice 1 až 3).

5.2.1.1 Index deliberace

V rámci celkového výsledku deliberace získal Přerov v indexu 4,24 bodů, což z celkových 5 bodů lze označit za dobrý výsledek. Pět znaků ze sedmi se pohybovalo nad hodnotou celkového průměru všech znaků, kdy nejlepšího výsledku dosáhl znak *panovala ve skupince atmosféra důvěry*, a to 4,64 bodů. Dva znaky, jež se pohybovaly pod průměrem, byly *pochopení předložených témat* a *pro skupinku byl synodální proces zejména*. A právě znak *pochopení předložených témat* snížil celkový průměr a zvětšil rozptyl indexu, kdy se od průměru vzdálil o téměř tři čtvrtě bodu, zatímco ostatní znaky nepřesáhly vzdálení o více než půl bodu od průměru. Vzhledem k tomu, že většina výsledků otázek v Dřevohosticích se pohybovala ve vysokých číslech, není proto překvapivé, že zde index deliberace dosáhl hodnoty 4,86. Co se

týče rozptylu, byl zde menší než u Přerova. Pět otázek dosáhlo maximální možné hodnoty 5 bodů a pouze dvě otázky ne, přičemž nejdále od průměru byl znak *Pro skupinku byl synodální proces zejména...* s nejnižší hodnotou 4,33. Nicméně lze konstatovat, že obě farnosti naplnily kritérium deliberace a získaly více než 50 % naplnění.

5.2.2 Participace

Na základě sčítání lidu za rok 2021 bylo v Přerově 3 120 lidí hlásajících se ke katolické víře. Současně se synodálního procesu v Přerově zúčastnilo 45 osob, což činí 1,4 % všech obyvatel Přerova hlásajících se ke katolické církvi. To však nenaplnuje kritéria participace, podle nichž by se synodálního procesu mělo zúčastnit alespoň 5 % obyvatel Přerova hlásajících se ke KC. V Dřevohosticích je počet věřících hlásajících se ke KC poměrově vyšší a celkově činí 196 z 1451 tamějších obyvatel. Dále i počet osob zapojených do synodálního procesu byl poměrově vyšší než v Přerově. Do procesu se zapojilo 19 lidí. A tedy procento obyvatel Dřevohostic zapojených do synody činilo 9,7 %, což je téměř sedmkrát více než v Přerově a splňuje tak kritérium týkající se naplnění participace (Závěrečné formuláře Přerov 1 až 7, Dřevohostice 1 až 3).²⁵

5.2.3 Inkluze

Dle dat ze závěrečných formulářů v obou farnostech byly všichni účastníci synody katolického vyznání, tudíž tento znak ohledně 5 % zastoupení lidí jiného vyznání než katolického či bez církevní příslušnosti naplněn nebyl (Závěrečné formuláře Přerov 1 až 7, Dřevohostice 1 až 3). V Přerově bylo v průměru v jedné skupince zastoupeno 2,4 věkových kategorií, tudíž bylo kritéria téměř dosaženo. Dvě skupinky, které již fungovaly před synodálním procesem, se skládaly pouze z jedné věkové kategorie, všechny ostatní však byly složeny ze třech věkových skupin. Dřevohostice dosáhly mírně horšího výsledku, a to v průměru 2,3 věkových kategorií na jednu skupinku. Nicméně nedošlo zde k tomu, že by nějaká skupinka byla zastoupena pouze jednou věkovou kategorií. Ani jedna z farností ale tento znak nespĺňuje, protože nedosáhly v průměru třech věkových skupin (Závěrečné formuláře Přerov 1 až 7, Dřevohostice 1 až 3). Jak už bylo výše zmíněno, na základě sčítání lidu za rok 2021 bylo v Přerově 3 120 lidí hlásajících se ke katolické víře, z toho 1 265 (40,5 %) mužů a 1 855 (59,5 %) žen. Pokud se pak podíváme na zastoupení mužů a žen ve všech skupinkách za Přerov, vidíme, že ženy tvořily 77,8 % (35) a muži 22,2 % (10), což však výše zmíněný znak nenaplnuje, jelikož poměr mužů

²⁵ Sčítání 2021, 19.11.2023, Dostupné z: https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=profil-uzemi&uzemiprofil=34055&u=VUZEMI_65_7109#i

nemohl být nižší než 30,5 % a v případě Přerova se počet vzdaluje od této hranice o 8,3 % (Závěrečné formuláře Přerov 1 až 7, Dřevohostice 1 až 3).

Ani Dřevohosticím se nepodařilo tento znak splnit. I zde ženy tvořily na základě sčítání lidu 2021 většinu, a to v poměru 61,2 % (120 žen) ku 38,8 % (76 mužů). Porovnáme-li to pak se zastoupením v synodálním procesu, do něhož se zapojilo 19 lidí, tak byl poměr následující: ženy tvořily 73,7 % (15) a muži pouze jednu čtvrtinu, tedy 26,3 % (4). Byť ani jim se nepodařilo překonat danou hranici pro splnění znaku, tak se jí ale přiblížili mnohem více. Hranicí pro splnění tohoto kritéria bylo totiž minimálně 28,8 % účastníků mužského pohlaví, což je pouze o 2,5 % méně, než skutečně měli (Závěrečné formuláře Přerov 1 až 7, Dřevohostice 1 až 3).

Jak přerovská, tak dřevohostická farnost dosáhly téměř stejné průměrné diverzity, kdy v Přerově činil průměr 3,29 a v Dřevohosticích 3,33. Nicméně rozptýl oproti Dřevohosticím byl v Přerově větší. Jedna skupinka byla zastupována pouze jednou skupinou a jiná zase šesti skupinami, zatímco v Dřevohosticích měly všechny skupinky velice shodné výsledky, kdy dvě skupiny měly po třech různých skupinkách věřících a třetí se skládala dokonce ze čtyř. Je zajímavé, že například ve dvou skupinkách z Přerova byla zastoupena i skupina *ti, kteří se cítí být na okraji společnosti nebo církve (rozvedení, chudí...)*, což považují v rámci hodnocení inkluze jako její částečné naplnění nebo i splnění určitého cíle, kterého chtěla synoda dosáhnout. Dle stanovených kritérií však tento znak naplněn nebyl, jelikož se jedna skupinka musela v průměru skládat alespoň ze čtyř a více různých skupin věřících (Závěrečné formuláře Přerov 1 až 7, Dřevohostice 1 až 3).

Závěrečný výsledek tohoto prvku je takový, že ani jedna farnost nedosáhla toho, aby splnila byť jen jeden ze znaků inkluze. Nutno ale říci, že farnost Dřevohostice nebyla daleko od jejího naplnění. Možná výsledek ovlivnil i fakt, že účast v synodě byla založena pouze na dobrovolnosti a neproběhl žádný specifický výběr účastníků za účelem dosažení inkluze. Dále také nebylo využito pobídek pro ty společenské skupiny, jež pravděpodobně směřovaly k nerovnoměrnému zastoupení.

5.2.4 Zaměřenost pohledu (téma deliberace)

Zde skupinky dosáhly nižšího výsledku než ve většině předešlých znaků, ale i přesto tento prvek splnily. Současně je nutno zmínit, že pokud se daná skupinka chtěla věnovat duchovním otázkám, které nejsou přímo spojené s chodem jejich farností, bylo jí to umožněno. Výběr a zaměření témat bylo totiž dobrovolné, většina skupinek však řešila záležitosti v jejich farnosti.

V rámci Přerova získaly čtyři skupinky nejnižší počet bodů, a to po 3 bodech, což však nebylo tak daleko od celkového průměru v přerovské farnosti, jenž činil 3,57. Dvě skupinky pak dosáhly plného počtu bodů (tj. 5). Pokud se podíváme na Dřevohostice, zde se skupinky oproti Přerovu věnovaly méně farnosti než církvi přibližně o jednu čtvrtinu bodu a dosáhly v průměru 3,33 bodů. V této farnosti panoval celkem velký rozptyl, kdy jedna skupinka měla pouze 2 body, zatímco ta s nejlepším výsledkem dosáhla 5 bodů (Závěrečné formuláře Přerov 1 až 7, Dřevohostice 1 až 3).

5.2.5 Monitoring

Obě farnosti dosáhly více než 50 % i u tohoto prvku. Nicméně v tomto případě mezi nimi vzniknul relativně velký rozdíl, kdy přerovská farnost získala poměrně dobrý výsledek, a to 4,33 bodů, zatímco Dřevohostice, které většinou dopadly při hodnocení lépe, získaly pouze 3,33 bodů. Tento výsledek je dán i tím, že jedna skupinka v Dřevohosticích se zkrátka monitoringem vůbec nezabývala a získala tak pouze jeden bod, čímž výrazně ovlivnila průměr za celou farnost. V rámci Přerova všechny skupinky až na jednu získaly 4 nebo 5 bodů. Výsledek deviantní skupinky pak byly dva body (Závěrečné formuláře Přerov 1 až 7, Dřevohostice 1 až 3).

5.2.6 Kolikrát se skupinka sešla

Výsledky průměrného setkávání skupinek za danou farnost jsou následující, za Přerov je to 3,14 setkání a za Dřevohostice 3,33. Skupinky se dle instrukcí měly sejít třikrát. Nicméně se mohlo stát, že se sešly méněkrát, například jedna ze skupin v Přerově se setkala pouze dvakrát, zbylé pak třikrát, či dokonce čtyřikrát. Zato v Dřevohosticích se všechny skupiny, až na jednu, která se sešla čtyřikrát, setkaly třikrát. Můžeme tak říci, že obě farnosti tento znak naplnily (Závěrečné formuláře Přerov 1 až 7, Dřevohostice 1 až 3).

5.2.7 Sekundární důsledky

Ze tří uvedených znaků prvku sekundární důsledky byl v Přerově naplněn pouze jeden ze tří, čímž je znak *větší zapojení účastníků synody v chodu farnosti*, zatímco u znaků *pokračují skupinky v určité formě setkávání* a *vznik nových akcí* nebylo dosaženo na minimální požadovaný počet bodů (3 body) k naplnění. V rámci pokračování setkávání skupinek bylo dosaženo pouze 2 bodů a u druhého neúspěšného znaku (vznik nových akcí) byl udělen pouze jeden bod a nevznikla tak na popud synody žádná akce. Dále jednotlivci z náhodně vytvořených skupinek se více zapojili do chodu farnosti, jako je například úklid kostela, čímž za tento znak

bylo uděleny 3 bod. Avšak celkově nebylo dosaženo na dostatek bodů, proto tento prvek je nenaplněn (rozhovor č. 3).

V dřevohostické farnosti nebyl naplněn žádný ze znaků a bylo dosaženo pouze 5 bodů z 15 možných. U znaku *vznik nových akcí* nedošlo k žádné akci, avšak dva zbylé znaky měly o bod více. Pokračování setkávání skupinek stejně jako v Přerově zůstalo i v Dřevohosticích pouze u snahy se setkat v budoucnu. A co se týče posledního znaku, tak se část ze zapojených farníků zapojila do chodu farnosti ještě více než dříve, což však nenaplnilo znak nad 50 % (rozhovor č. 2).

Závěr

Cílem této diplomové práce bylo zjistit, zda synodální proces, který nově zahrnuje farníky do diskuse a začleňuje je i do rozhodování v rámci procesu, lze označit za deliberativní miniveřejnost na základní úrovni. Výše zmíněný cíl byl pak rozdělen na tři výzkumné otázky, které bylo v možnostech tohoto výzkumu zodpovědět. První výzkumná otázka zněla: Lze označit synodální proces na základní úrovni, a to úrovni farností, za DMP na základě popisu v oficiálních materiálech KC? Druhou výzkumnou otázkou bylo: Lze synodální proces označit i na základě výzkumu dvou farností za DMP, nebo ne? Znění poslední otázky pak bylo následující: Který ze zkoumaných případů dosáhl vyššího skóre u designových prvků deliberative minipublics?

Jak již bylo zmíněno, při svém výzkumu jsem vycházel především z textů autora Archona Funga a považuji za důležité znovu podtrhnout to, že nejen Fung, ale stejně tak i mnozí další akademici věnující se demokratickým inovacím píší o „návodu“ na to, jak dosáhnout dobré demokratické inovace, ale neposkytují konkrétní nástroj, jak ji skutečně změřit. Dále je však nutné zmínit i fakt, že v některých definicích demokratických inovací a DMP jsou mezi různými autory určité rozpory.

Většina akademiků věnujících se definici DMP zmiňuje, že se má jednat o malé skupinky, které deliberují o daném tématu a jsou o něm patřičně informovány. Proces má být současně inkluzivní a mělo by rovněž dojít k určitému závěru, často konsekvencionálnímu. Inovace jsou dále mnohdy tvořeny za účelem zapojení lidí do nějakého celku, který se však často potýká s určitou nepopularitou (ale ne nutně), jež může být zapříčiněna například nezahrnutím určité skupiny lidí či nedostatečným prodiskutováním daného tématu, a proto prvky zmíněné v definici PI (inkluze, zmocnění apod.) by měly být cestou, jak změnit onu nepopularitu a zlepšit daný systém. Nutno však dodat, že Brigitte Geisselová a Kenneth Newton se právě zabývali tím, zda skutečně DI vedou ke zlepšení demokracie, tedy jestli splňují svůj účel a akademici nedošli k jasné odpovědi. Proto si myslím, že by se měl klást větší důraz na sekundární důsledky inovací, a to především ve chvíli, nemá-li PI velkou míru zmocnění.

Zodpovězení první výzkumné otázky

Při analýze první výzkumné otázky byly naplněny téměř všechny designové prvky, a to čtyři ze šesti. Dvěma neúspěšnými prvky jsou inkluze a monitoring. U inkluze nebyl dán dostatečný důraz na zajištění alespoň nějaké úrovně inkluze a nebylo zde využito žádné metody výběru

účastníků, proto ji nebylo možné označit za naplněný prvek. Zároveň je třeba dodat, že organizátoři procesu nechtěli někomu, kdo měl touhu se zapojit, zamezit v účasti na synodě, a to ani z toho důvodu, že některé sociální skupiny pak byly nadměrně zastoupeny, byť chtěli, aby prostředí bylo inkluzivnější. Co se týče monitoringu, k tomuto prvku v oficiálních dokumentech nenalezneme žádné bližší informace a nebyl začleněn ani do struktury debaty.

Přestože je inkluze označena v tomto výzkumu jako designový prvek první kategorie (tedy jako důležitý prvek, jež má dvojnásobnou hodnotu oproti prvkům druhé kategorie), ani tak neovlivnila spolu s monitoringem konečné vyhodnocení natolik, aby SP nebyl označen za DMP na základě oficiálních materiálů, což by muselo činit 4 a méně bodů, zatímco bylo dosaženo 5 bodů z 8 možných. Prvky, které tzv. prošly, jsou následující: deliberace, zmocnění, kolikrát se skupinka/y sešla/y, srozumitelnost a informovanost o diskutovaných tématech. Samozřejmě prvky, které byly uznány, by mohly být naplněny více, například zmocnění, které by mohlo přímo či nepřímo měnit stav věcí ve farnosti. Nicméně nemělo by se jednat o zcela „špatný recept“ na vytvoření fungující DMP, byť jak bylo výše popsáno, má tento proces ještě co zlepšovat, i přesto jej lze označit dle oficiálních materiálů KC za DMP.

Mnozí autoři, kteří definovali PI, konstatovali, že se musí jednat o inovaci, tedy o něco nového, případně o stejný typ PI, ale v jiném prostředí, kde PI ještě nebyla představena. Někteří pak uvádí, že se jedná o inovaci i v případě, že jde o nové politické téma. Brigitte Geisselová a Kenneth Newton píší o inovaci jako o novém způsobu dělání nějaké věci, a právě to synodální proces je. Role farníka se sice zásadně nemění, ale lze upozorovat změnu v tom, že sama hlava katolické církve rozhodla, že chce, aby miliony farníků měly možnost debatovat, deliberovat a případně tak nepřímo ovlivnit podobu církve či jejich farnosti. Skutečně se jedná o inovaci, která dává možnost zúčastnit se všem farníkům, ale i lidem mimo KC, což je sice organizačně náročné, avšak také v jistém slova smyslu revoluční. Jedná se tak zcela jistě o novou inovativní věc v katolickém prostředí, a tedy i o participativní inovaci (konkrétně DMP) dle odpovědi na první výzkumnou otázku. Již výše zmínění autoři Geisselová a Newton dále píší v definici PI o zlepšení kvality demokracie jako o cíli PI. Avšak lze takto hovořit i o synodálním procesu, který je zasazen v katolickém prostředí, a nikoli ve státním? To je otázka, na kterou však již tento výzkum neodpovídá.

Zodpovězení druhé a třetí výzkumné otázky

Přerov

Přerovská farnost splnila hned několik designových prvků včetně toho nejdůležitějšího, kdy se jí podařilo naplnit deliberaci. Nicméně naplnění hned dalších dvou důležitých prvků, inkluze a participace, se jí již dosáhnout nepodařilo. Prvky druhé kategorie však již přerovská farnost splnila s výjimkou jednoho prvku, a to sekundárních důsledků. Zbylé tři prvky naplněny byly, jedná se o zaměřenost pohledu, počet opakování a monitoring. Což znamená, že Přerov ve výsledku neuspěl, protože byt' splnil tři prvky druhé kategorie a deliberaci (prvek první kategorie), tj. čtyři prvky ze sedmi, přesto jeho výsledek činí 5 bodů z 10 (tj. pouze 50%).

Dřevohostice

Druhá farnost byla mírně úspěšnější než přerovská, protože se jí podařilo naplnit kritérium participace. Avšak stejně jako městská farnost byla neúspěšná u inkluze. Nicméně dosáhla stejného výsledku u prvků druhé kategorie, kdy se jí taktéž nepodařilo splnit prvek sekundárních důsledků. Zbylé tři prvky druhé kategorie však již naplnila a získala tak 7 bodů z 10.

SP lze označit za DMP na základě druhého zkoumaného případu (farnost Dřevohostice), avšak první zkoumaná farnost Přerov již nedosáhla na naplnění DMP. Tudíž závěrečná odpověď na druhou výzkumnou otázku je, že SP má potenciál být DMP, ale ne vždy je tento potenciál naplněn. Další výzkum SP včetně komparativního výzkumu v zemích, kde jsou demokratické inovace častější (například Irsko), by mohl ukázat více.

Porovnání farností

Co se týče porovnání obou farností, lze konstatovat, že obě farnosti ve dvou stejných prvech neuspěly, avšak Dřevohostice získaly vyšší počet bodů, protože uspěly u dvou prvků první kategorie, zatímco Přerov pouze u jedné. Tudíž již na základě počtu bodů můžeme tvrdit, že Dřevohostice byly úspěšnější, jelikož získaly ve srovnání s Přerovem o dva body více. Pokud se podíváme na jednotlivé prvky a porovnáme je samostatně mezi farnostmi, tak i zde Dřevohostice dopadly lépe, kdy ze sedmi prvků byly ve čtyřech úspěšnější než Přerov, zatímco Přerov dosáhl lepšího výsledku pouze u tří, a to u monitoringu, zaměřenosti pohledu a sekundárních důsledků.

Limity výzkumu

Stejně jako každý výzkum, i tento má své limity. V první řadě se jedná o kvalitativní výzkum, tudíž nelze výsledky diplomové práce zobecňovat na další farnosti, navíc prvotní fáze procesu

probíhala po celém světě a proces se tak odehrává v naprosto odlišných podmínkách. Pravděpodobně bychom i v České republice našli farnosti, které se svým prostředím mohou odlišovat, jako je například farnost v centru Prahy, na Valašsku nebo v pohraničních oblastech. U designového prvku inkluze byl výzkum z části limitován dostupnými daty, kdy nebylo možné vycházet přímo z počtu farníků, které si eviduje sama arcidiecéze, přičemž tato data zahrnují i informace o věkovém složení farnosti a jsou přesnější. Taktéž u sekundárních důsledků jsem vycházel pouze z rozhovoru s koordinátorem za přerovskou farnost a za Dřevohostice z rozhovoru s knězem farnosti a nedotazoval jsem se každé skupinky zvlášť. Důsledky procesu se dále mohou, či nemusí projevit i později, a nejen do dvou let, jak bylo v tomto případě zkoumáno. Výsledky dvou farností by mohly být porovnány i za účelem zjištění, proč dosáhly stejného, či rozdílného výsledku naplnění DMP, avšak na tuto komparaci by bylo třeba více času, zdrojů a rozsáhlejšího výzkumu.

Doporučení

Synodální proces v podobě, v jaké byl tentokrát pořádán, je velmi unikátní událostí a dává prostor pro zkoumání i z perspektivy jiných vědních oborů, tedy nejen politologie. Tento výzkum se zabíral otázkou, zda lze SP označit za PI (DMP), ale následující výzkumy se mohou zabývat mnoha dalšími teoretickými koncepty od sociologie, teologie až po již zmiňovanou politologii.

Například analýzy procesu v menších farnostech na vesnicích a ve větších farnostech ve městech dle mého názoru mohou přinést nové poznatky v oblasti sociologie týkající se zapojování lidí v PI. Z výzkumu uvedeného v této práci totiž vyplynulo (byť pouze na základě dvou analyzovaných případů), že menší obec nemusí nutně dosáhnout horších výsledků (při měření naplnění DMP), ba naopak. Sociolog Ferdinand Tonnies přišel s pojmy společnost a pospolitost, a právě on zmiňuje, že větší pospolitost je v menších obcích oproti městům. Pokud by se tedy zjistilo, že menší obce by skutečně měly větší míru zapojení a naplnění prvků DMP (což je dosti pravděpodobné), přestože mají ve srovnání s většími městy nižší míru vzdělanosti, bohatství a často i vyšší podporu extrémistických stran, tak by za vysvětlením mohla stát právě vyšší míra pospolitosti a nižší úroveň individuality. Ale to je již otázka pro další možný budoucí výzkum.

Důvody, proč daná farnost vykazovala lepší výsledky prvků DMP a jiná naopak ne, mohou být předmětem dalšího zkoumání, přičemž by bylo zajímavé se zaměřit na to, zda příčinou není například již předešlá participativní inovace, která se pravidelně děje v místě obce, nebo zda na

to nemá vliv jen vyšší míra účasti v komunálních volbách.

Výsledky dalších výzkumů mohou být současně velmi cenné i pro samotné farnosti a katolickou církev. V neposlední řadě samotný synodální proces ještě stále nekončí a jeho závěry budou známy až na konci října tohoto roku (2024), ale i přesto jsme mohli být svědky unikátního zapojení lidí v rámci KC. Současně do dalších výzkumu může být zahrnuta i tato nová rekapitulační část synodálního procesu, kterou už nebylo z časových důvodů v této práci zanalyzovat. Na základě mých rozhovorů s různými členy KC, kteří se zapojili do SP, jsem se například dozvěděl, že v mnoha farnostech měl průběh procesu své sekundární důsledky. Někteří farníci se cítí být více zapojeni do jejího chodu nebo byl SP impulzem pro vznik nových společenství uvnitř farností, což by mohlo být také předmětem dalších výzkumů. Věřím, že by synodální proces mohl být zkoumán ještě z mnoha různých úhlů, jako je například otázka, zda bude mít v budoucnu vliv na větší demokratizaci církve, či ne, případně zda po něm bude zaznamenán nárůst aktivity ve farnostech nebo třeba vznik nových pastoračních rad v jednotlivých farnostech, kde předtím tento orgán neexistoval. Toto téma je skutečně stále ještě neprobádané a myslím si, že by stálo za to, aby se mu politologové a sociologové více věnovali, protože nabízí velký prostor k zajímavým výzkumům, které mohou přinést nové poznatky.

Summary

The aim of this thesis was to determine whether a synodal process that newly includes parishioners in the discussion and includes them in the decision-making process can be described as a deliberative mini-public at the grassroots level. The aforementioned goal was then divided into three research questions that were within the scope of this research to answer. The first research question was: can the synodal process at the grassroots level, namely the parish level, be described as a DMP based on the description in the official CC materials? The second research question was: can the synodal process also be described as DMP based on the research of two parishes or not? The wording of the last question was then as follows: Which of the cases studied scored higher on the design elements of deliberative minipublics?

As already mentioned, my research was based primarily on the writings of Archon Fung and I think it is important to reiterate that not only Fung, but many other academics working on democratic innovation write about a "how-to" guide on how to achieve good democratic innovation, but do not provide a concrete tool to actually measure it. However, it is also important to mention that there are some inconsistencies in some definitions of democratic innovation and DMP among different authors.

Most academics working on the definition of DMPs mention that they are supposed to be small groups that deliberate on the topic and are properly informed about it. The process is supposed to be simultaneously inclusive and there should also be a conclusion, often consequential. Furthermore, innovations are often designed to involve people into some process, which often faces a certain unpopularity (but not necessarily), which may be due to, for example, not including a certain group of people or not discussing the topic enough, and therefore the elements mentioned in the definition of PI (inclusion, empowerment, etc.) should be a way to change this unpopularity and improve the system. It should be added, however, that Brigitte Geissel and Kenneth Newton have just discussed whether DI actually leads to an improvement of democracy, i.e. whether it fulfils its purpose and academics have not come to a clear answer. Therefore, I think there should be more emphasis on the secondary consequences of innovation, especially when the DI does not have a high degree of empowerment.

Answering the first research question

In the analysis of the first research question, almost all of the design elements were met, four out of six. The two failed elements are inclusion and monitoring. For inclusion, not enough

emphasis was given to ensure at least some level of inclusion and no method of participant selection was used, therefore it could not be considered a fulfilled element. At the same time, it should be added that the organisers of the process did not want to prevent anyone who had a desire to participate from attending the Synod, although some social groups were then over-represented, even though they wanted the environment to be more inclusive.. As for monitoring, we do not find any further information on this element in the official documents, nor was it included in the structure of the debate.

Although inclusion is identified in this research as a first category design element (i.e. an important element that is twice as valuable as second category elements), even so, together with monitoring, it did not influence the final assessment sufficiently for the SP not to be identified as a DMP based on the official materials, which would have to be 4 points or less, whereas 5 out of 8 possible points were achieved. The elements that so-called passed are as follows: deliberation, empowerment, how many times the group(s) met, clarity and awareness of the issues discussed. Of course, the elements that were acknowledged could be more fully met, for example, empowerment that could directly or indirectly change the state of affairs in the parish. However, this should not be an entirely 'bad recipe' for creating a functioning DMP, although as described above the process has room for improvement, it can still be described as a DMP according to official CC materials.

Many authors who have defined PI have stated that it must be an innovation, i.e. something new, or the same type of PI but in a different setting where PI has not yet been introduced. Some then state that it is an innovation even if it is a new policy issue. Brigitte Geissel and Kenneth Newton write about innovation as a new way of doing a thing, and that is what the synodal process is. While the role of the parishioner is not fundamentally changing, one can see a change in the fact that the head of the Catholic Church himself has decided that he wants millions of parishioners to have the opportunity to debate, deliberate and possibly indirectly influence the shape of the Church or their parish. Indeed, this is an innovation that gives all parishioners, as well as people outside the CC, the opportunity to participate, which, while organizationally challenging, is also revolutionary in a sense. Thus, it is certainly a new innovative thing in the Catholic environment, and therefore a participatory innovation (specifically the DMP) according to the answer to the first research question. The authors Geissel and Newton, already mentioned above, go on to write in their definition of PI about improving the quality of democracy as a goal of PI. However, is it possible to speak in this way about a synodal process that is set in a Catholic setting and not in a state setting? This is a

question that is no longer answered by this research.

Answering the second and third research questions

Prerov

The Prerov parish met several design elements, including the most important one, when it managed to fulfill the deliberation. However, it failed to meet two other important elements, inclusion and participation. However, the elements of the second category have already been met by the parish of Prerov, apart from one element, namely secondary consequences. The remaining three elements were met, these are focus of gaze, number of repetitions and monitoring. Which means that Prerov failed in the result because although it met the three elements of the second category and deliberation (an element of the first category), i.e. four elements out of seven, its score is still 5 out of 10 (i.e. only 50%).

Drevohostice

The second parish was slightly more successful than the one in Prerov because it managed to meet the participation criterion. However, like the city parish, it was unsuccessful on inclusion. However, it achieved the same result for the elements of the second category, also failing to meet the element of secondary consequences. However, it has already met the remaining three elements of the second category, giving it a score of 7 out of 10.

The SP can be classified as a DMP based on the second case examined (the parish of Drevohostice), but the first parish examined, Prerov, has already failed to meet the DMP. Thus, the final answer to the second research question is that the SP has the potential to be a DMP, but this potential is not always fulfilled. Further research on SP, including comparative research in countries where democratic innovations are more common (e.g. Ireland), might reveal more.

Comparison of parishes

As far as the comparison of the two parishes is concerned, it can be stated that both parishes failed in two of the same elements, but Drevohostice received a higher number of points because it succeeded in two elements of the first category, while Prerov succeeded in only one. Thus, already on the basis of the number of points, we can say that Drevohostice was more successful as it scored two points more than Prerov. If we look at the individual elements and compare them separately between parishes, Drevohostice did better here too, where out of seven elements it was more successful than Prerov in four, while Prerov only scored better in three,

namely monitoring, focus of gaze and secondary consequences.

Limits of the research

Like all research, it has its limits. First of all, this is qualitative research, so the results of the thesis cannot be generalised to other parishes, and the initial phase of the process took place all over the world, so the process is taking place in completely different conditions. Probably, even in the Czech Republic, we could find parishes that may differ in their environment, such as a parish in the centre of Prague, in Wallachia or in border areas. For the design element of inclusion, the research was partly limited by the available data, where it was not possible to draw directly on the number of parishioners recorded by the Archdiocese itself, which includes information on the age composition of the parish and is more accurate. Also, for the secondary consequences, I relied only on the interview with the coordinator for the parish of Prerov and for Drevohostice on the interview with the parish priest and did not interview each group separately. Furthermore, the consequences of the process may or may not manifest themselves later, and not only within two years, as was examined in this case. The results of the two parishes could also be compared to determine why they achieved the same or different DMP fulfilment outcomes, but this comparison would require more time, resources, and more extensive research.

Recommendations

The synodal process in the form in which it was organized this time is a very unique event and gives room for examination from the perspective of other disciplines, not only political science. This research has addressed the question of whether the SP can be classified as a PI (DMP), but subsequent research can address many other theoretical concepts ranging from sociology, theology to the aforementioned political science.

For example, analyses of the process in smaller parishes in villages and in larger parishes in cities, in my opinion, may provide new insights in the field of sociology regarding the involvement of people in PI. Indeed, the research presented in this thesis has shown (albeit based on only two cases analysed) that a smaller parish does not necessarily achieve worse results (when measuring the fulfilment of the DMP), quite the contrary. Sociologist Ferdinand Tonnies came up with the concepts of community and society, and it is he who mentions that there is more community in smaller municipalities compared to cities. Thus, if it were found that smaller municipalities would indeed have higher levels of engagement and fulfilment of DMP elements (which is quite likely), despite having lower levels of education, wealth and

often higher support for extremist parties compared to larger cities, then the higher levels of community and lower levels of individuality could be behind the explanation. But this is already a question for possible future research.

The reasons why one parish performed better on the DMP elements, and another did not may be the subject of further investigation, and it would be interesting to look at whether the cause is not, for example, a previous participatory innovation that has been happening regularly in the local municipality, or whether it is simply due to higher participation rates in local elections.

At the same time, the results of further research can be very valuable for parishes and the Catholic Church itself. Last but not least, the synodal process itself is not yet over and its conclusions will not be known until the end of October this year (2024), but we have still been able to witness a unique engagement of people within the CC. At the same time, further research may include this new recapitulation part of the synodal process, which for time reasons could not be analysed in this paper. For example, based on my interviews with various CC members who were involved in the SP, I learned that in many parishes the process had secondary consequences. Some parishioners feel more involved in its running, or the SP has been the impetus for the creation of new communities within parishes, which could also be the subject of further research. I believe that the synodal process could still be examined from a number of different angles, such as whether or not it will have an impact on the greater democratisation of the church in the future, or whether or not there will be an increase in activity in parishes following the process, or perhaps the formation of new pastoral councils in individual parishes where this body did not previously exist. This topic is indeed still unexplored, and I think it would be worthwhile for political scientists and sociologists to pay more attention to it, as it offers a great deal of scope for interesting research that may yield new insights.

Použitá literatura:

Arcidiecéze pražská, (2008). STANOVY PASTORAČNÍCH RAD ARCIDIECÉZE PRAŽSKÉ, *Arcidiecéze pražská*, s.7, Online. 2008. Dostupné z: <https://apha.cz/wp-content/uploads/2020/11/pastoracni-rada-stanovy-pro-arcidiecezi-prazskou.pdf> [cit. 2023-11-23].

Diecézní synodální tým Arcidiecéze Olomouc, Syntéza diecézní fáze Synody o synodalitě Arcidiecéze Olomouc, *Arcidiecéze Olomouc*, s. 11, Online. 2022. Dostupné z: <https://www.ado.cz/wp-content/uploads/2022/05/synteza-diecezniho-synodalniho-procesu-olomouc.pdf> [cit. 2024-01-20].

Badini L. C. (2012), Democracy in the Christian Church: An Historical, Theological and Political Case (Ecclesiological Investigations), *T&T Clark*, s. 304, Dostupné z: https://cuni.primo.exlibrisgroup.com/discovery/openurl?institution=420CKIS_INST&vid=420CKIS_INST:UKAZ&volume=12&date=2016&aulast=Avis&issue=1&issn=1744-1366&spage=91&id=doi:10.1163%2F17455316-01103008&auinit=P&title=Ecclesiology.&atitle=Democracy%20in%20the%20Christian%20Church:%20An%20Historical,%20Theological%20and%20Political%20Case,%20written%20by%20Luca%20Badini%20Confalonieri&sid=google

Biskupství českobudějovické. *SYNODA 2021 – 2023: Podklady pro synodální proces*, Online. Dostupné z: <https://www.bcb.cz/synoda-2021-2023-podklady-pro-synodalni-proces/> [cit. 2023-10-05].

Biskupství královéhradecké, § 6. stanov pastorační rady farnosti Královéhradecké diecéze, *Biskupství královéhradecké*, s. 10, Online. 1999. Dostupné z: <https://www.bihk.cz/biskupstvi/kancler-administrativni-odbor/dokumenty-ke-stazeni/05-stanovy> [cit. 2024-01-15].

Cernuzio S., Synod: Laymen and laywomen eligible to vote at General Assembly, *Vatican news*, Online. 2023. Dostupné z: <https://www.vaticannews.va/en/vatican-city/news/2023-04/synod-synodality-general-assemblies-laypeople-eligible-vote.html> [cit. 2024-03-26].

Český statistický úřad | ČSÚ, Veřejná databáze – Sčítání lidu 2021, Online. Dostupné z: https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=profil-uzemi&uzemiprofil=34055&u=VUZEMI_65_7109# [cit. 2023-12-11].

Církev.cz | Zprávy, Evropské synodální setkání v Praze se blíží, *Církev.cz | Zprávy*, Online. 2023. Dostupné z: https://www.cirkev.cz/evropske-synodalni-setkani-v-praze-se-blizi_19722 [cit. 2023-12-11].

Církev.cz | Zprávy, Příprava na synodu 2024: Na cestě k synodální a misijní církvi, Online. *Církev.cz | Zprávy*, 2023. Dostupné z: https://www.cirkev.cz/priprava-na-synodu-2024-na-cestech-k-synodalni-a-misijni-cirkvi_30561 [cit. 2024-03-10].

Církev.cz | Zprávy, Biskup Tomáš převzal diecézní výstupy Synodálního procesu, *Církev.cz | Zprávy*, Online. 2022. Dostupné z: https://www.cirkev.cz/biskup-tomas-prevzal-diecezni-vystupy-synodalniho-procesu_8325 [cit. 2023-12-04].

David M. Farrell, Suiter S., Cunningham K. & Harris C. (2023). When Mini-Publics and Maxi-Publics Coincide: Ireland's National Debate on Abortion, *Journal of Representative Democracy*, 59:1, 55-73, DOI: 10.1080/00344893.2020.1804441

Dřevohostice, *Spolky*, 22.11.2023, Online. Dostupné z: <https://www.drevohostice.cz/spolky/> [cit. 2023-11-22].

Elstub E., Escobar O. (2019). Defining and Typologising Democratic Innovations, *Handbook of Democratic Innovation and Governance*. s. 1-25, <https://www.elgaronline.com/display/edcoll/9781786433855/9781786433855.00009.xml>

Farrell, D. M., Curato, N., Dryzek, J. S., Geissel, B., Grönlund, K., Marien, S., ... & Suiter, J. (2019). Deliberative mini publics: Core design features. *The Centre for Deliberative Democracy & Global Governance Working Paper Series*, 2019(5). Dostupné z: <https://research.abo.fi/en/publications/deliberative-mini-publics-core-design-features>

Fung A. (2003). Survey Article: Recipes for Public Spheres: Eight Institutional Design Choices and Their Consequences, *The Journal of Political Philosophy*: Volume 11, Number 3, 2003, pp. 338–367,

Geissel B., Newton K. (2012). Evaluating Democratic Innovations: Curing the democratic malaise, *Routledge*, s. 222, Dostupné z: https://www.researchgate.net/profile/Brigitte-Geissel/publication/286857837_Impacts_of_democratic_innovations_in_Europe_Findings_and_desiderata/links/58f61063a6fdcc839765df56/Impacts-of-democratic-innovations-in-Europe-Findings-and-desiderata.pdf#page=219

Holdo, M. (2020). Contestation in Participatory Budgeting: Spaces, Boundaries, and Agency. *American Behavioral Scientist*, 64(9) 1348–1365. Dostupné z: <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/0002764220941226>

Jäske, M. (2019). Participatory innovations and maxi-publics: The influence of participation possibilities on perceived legitimacy at the local level in Finland. *European Journal of Political Research*, 58: 603–630., Dostupné z: <https://ejpr.onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/1475-6765.12304>

Kapusta R., Výsledky participativního rozpočtu, *Televize Přerov*, Online. 2022. Dostupné z: <https://tvprerov.cz/2022/vysledky-participativniho-rozpocetu/> [cit. 2023-11-13].

Katolická církev, XVI Ordinary general assembly of the synod of bishops first session Synthesis Report, *Katolická církev*, s. 42, Online. 2023. Dostupné z: <https://www.synod.va/content/dam/synod/assembly/synthesis/english/2023.10.28-ENG-Synthesis-Report.pdf> [cit. 2023-10-28].

Katolická církev, Závěrečný dotazník pro synodální skupinky, *Katolická církev*, s. 6, Online. 2021. Dostupné z: <http://farnostbrumov.cz/wp-content/uploads/2022/02/Zaverecny-formular-synoda.pdf> [cit. 2024-02-01].

Kodex kanonického práva - codex iuris canonicil.p. 1983, *České katolické nakladatelství*, Online. 1983. Dostupné z: [http://www.farnostzebrak.cz/dokumenty/cic\(1983cz\).pdf](http://www.farnostzebrak.cz/dokumenty/cic(1983cz).pdf) [cit. 2023-12-20].

Národní synodální tým při ČBK, Národní syntéza Synoda o synodalitě, Za církev synodální: společenství, spoluúčast, poslání, *Česká katolická církev*, s. 14, Online. 2022. Dostupné z: https://www.cirkev.cz/public/media/cp_news_archive/2022-07-22-narodni-synteza-podepsana.pdf [cit. 2024-01-22].

Národní synodální tým při ČBK, Synoda 2021-2023 základní informace a pozvání na společnou cestu, *Česká katolická církev*, s. 4, Online. 2021. Dostupné z: https://www.cirkev.cz/public/media/cp_news_archive/01-zakladni-informace-a-pozvani-na-spolecnou-cestu.pdf [cit. 2023-12-06].

Národní synodální tým při ČBK, Synoda 2021-2023 průběh synodálního procesu v ČR přehledně, *Česká katolická církev*, s. 4, Online. 2021. Dostupné z:

<https://www.cirkev.cz/cs/aktuality/211112podpurne-materialy-pro-synodalni-proces-v-diecezich> [cit. 2023-12-08].

Národní synodální tým při ČBK, Synoda 2021-2023 metodika vytvoření pracovních skupinek, *Česká katolická církev*, s. 4, Online. 2021. Dostupné z: <https://www.cirkev.cz/cs/aktuality/211112podpurne-materialy-pro-synodalni-proces-v-diecezich> [cit. 2023-12-07].

Národní synodální tým při ČBK, Synoda 2021-2023 metodika setkání pracovní skupinky, *Česká katolická církev*, s. 4, Online. 2021. Dostupné z: <https://www.cirkev.cz/cs/aktuality/211112podpurne-materialy-pro-synodalni-proces-v-diecezich> [cit. 2023-12-06].

Národní synodální tým při ČBK, Synoda 2021-2023 hlavní otázky pro synodální konzultační setkání, *Česká katolická církev*, s. 8, Online., 2021. Dostupné z: <https://www.cirkev.cz/cs/aktuality/211112podpurne-materialy-pro-synodalni-proces-v-diecezich> [cit. 2023-12-08].

Němeček M., Shrnutí první fáze synodální cesty, *Církev.cz | Zprávy*, Online. 2022. Dostupné z: https://www.cirkev.cz/shrnuti-prvni-faze-synodalni-cesty_5242 [cit. 2023-12-10].

O'Flynn, I. (2019). Democratic innovations and theories of democracy. In Handbook of democratic innovation and governance, *Edward Elgar Publishing*, s. 32-44. Dostupné z: <https://www.elgaronline.com/display/edcoll/9781786433855/9781786433855.00010.xml>

Ostravsko-opavská diecéze, Stanovy farních rad v Ostravsko-opavské diecézi, *Ostravsko-opavská diecéze*, Online. 1997. Dostupné z: <https://specp.prf.cuni.cz/dokument/farradol.htm> [cit. 2023-12-12].

Rowland, T. (2023). Between the Theory and the Praxis of the Synodal Process. The Thomist: A Speculative Quarterly Review. *The Catholic University of America Press*, 87(2), 233-254. <https://muse.jhu.edu/pub/16/article/893499/pdf>

Ryan M., Smith G. (2014). Defining mini-publics. Deliberative mini-publics: Involving citizens in the democratic process, *ECPR Press*, s. 9-26.

Římskokatolická farnost Přerov. Pastorační rada, *Římskokatolická farnost Přerov*, Online. Dostupné z: <https://farnostprerov.cz/o-farnosti/pastoracni-rada/> [cit. 2023-11-20].

Římskokatolická farnost Přerov. *Římskokatolická farnost Přerov*, Online. Dostupné z: <https://farnostprerov.cz/> [cit. 2023-11-20].

Římskokatolická plzeňská diecéze, Stanovy farních rad v plzeňské diecézi, *Římskokatolická plzeňská diecéze*, Online. 1996. Dostupné z: <https://spcp.prf.cuni.cz/dokument/farrad.htm> [cit. 2023-11-23].

Saward, M. (2003). Democratic innovation. In *Democratic Innovation*, Routledge, s. 17-28. Dostupné z: <https://www.taylorfrancis.com/chapters/edit/10.4324/9780203165485-6/democratic-innovation-michael-saward>

Sčítání 2021. *Sčítání 2021*, Online. 23.11.2023, Dostupné z: <https://www.scitani.cz/vysledky>

Synoda. *Synoda*, Online. Dostupné z: <https://www.synoda.cz/> [cit. 2023-11-10].

Český statistický úřad (2023), *Volby.cz*, Online. Dostupné z: <https://www.volby.cz/> [cit. 2024-04-28]. [cit. 2023-11-15].

Seznam příloh

Příloha č. 1: Závěrečný dotazník pro synodální skupinky

Příloha č. 2: Kódovací schéma

Příloha č. 3: Seznam rozhovorů a seznam závěrečných dotazníků za farnosti

Příloha č. 4: Vysvětlivky pojmů